

**V ŠTEVILKI, KI JE PRED VAMI,
MED DRUGIM TUDI:**

AKTUALNO

Mladinsko delo kot prostor za družbeno socializacijo mladih

V ŽARIŠČU

Zakaj je politična participacija mladih ključnega pomena za prihodnost demokracije?

INTERVJU

Filip Dobranić: Za krepitev participacije mladih (in starih) je seveda potrebno veliko več od digitalnih orodij, naj bodo še tako lepa in moderna.

V AKCIJI

Vključi se in participiraj ali participiraj in vključen boš v program Erasmus+: Mladi v akciji

PARTICIPACIJA MLADIH

MOVIT

2018 / JULIJ

REVIJA

MLA D VE

ŠT.
38

04

AKTUALNO

Janez Škulj:
Mladinsko delo kot prostor za družbeno socializacijo mladih

09

V ŽARIŠČU

dr. Tomaž Deželan:
Zakaj je politična participacija mladih ključnega pomena za prihodnost demokracije?

dr. Urban Boljka:
Miti in resnice o politični participaciji mladih

Mladinski svet Slovenije:
Vključujmo mlade!

Tea Jarc:
Pomen mladinskega dela za participacijo mladih

22

IZ PRAKSE

Tina Hočevar:
Participatorni proračun z mladinskim pridihom

Simon Vrbanič:
Dvodomnost kot primer dobre prakse pri povečanju participacije mladih v lokalnem okolju

26

INTERVJU

Intervju s Filipom Dobraničem:
Za krepitev participacije mladih (in starih) je seveda potrebno veliko več od digitalnih orodij, naj bodo še tako lepa in moderna.

32

V AKCIJI

Primož Ferjančič:
Participacija, srečanja, o katerih že vse vemo

Maja Drobne:
Podpora za reformo politik? Strukturirani dialog?!

Nataša Žebovec:
Dobri praksi projektov strukturiranega dialoga

Roberta Čotar Krilič:
Vključi se in participiraj ali participiraj in vključen boš v program Erasmus+: Mladi v akciji

dr. Tomaž Deželan, Miha Zimšek
Politična participacija udeležencev programa E+: MVA

44

JAVLJANJE S TERENA

Barbara Otoničar, David Došenović:
Kako mlade z manj priložnostmi spodbujajo k sodelovanju v Zavodu Manipura?

Eva Remec:
Z igro do inkluzije

Jasmina Mustafi:
Film kot sredstvo družbenega angažmaja

50

EURODESK

Živa Mahkota:
Prvič na volitve? Eurodesk v 2019 izvaja delavnice o volitvah v EP!

52

REFLEKSIJE

Matic Matjašič:
Vse se začne s kritiko

Sabina Carli:
Za vse je kriva ...

56

NAVDIH ZATE

Ksenja Perko:
Mestni inkubator Mladih zmajev: Kaj je dobro in kaj je lahko še boljše?

Jerneja Modic, Boštjan Jurič:
Odpri urnik / participatorni program

59

IN THIS ISSUE YOU CAN READ

...
Short English summaries of what you can find in this issue

KOLOFON:

Založnik:
MOVIT, Ljubljana

Odgovorni urednik:

Janez Škulj

Izvršni urednik:

Borut Cink

Lektoriranje in prevajanje:

ALAM, Aleš Lampe s.p.

Oblikovanje:

AIKO, Maja Cerjak s.p.

Naslov uredništva:

MOVIT, Ljubljana

Dunajska 5

1000 Ljubljana

E-pošta:

info@mva.si

Spletna stran:

www.mva.si

Telefon:

+386 1 430 47 47

ISSN: 1580-805X

Tisk:

Birografika Bori,

julij 2018

Naklada:

500 izvodov

Fotografije: Če ni drugače navedeno, so fotografije iz vira Fotolia.com

KAZALO

KJE, KAM, PREDVSEM PA KAKO?

Participacija (mladih) pomeni aktivno sodelovanje, vključenost in udeležbo na različnih ravneh.

Številne konvencije priporočajo državam, da posvetijo izobraževanju za aktivno državljanstvo in razvoju participacije mladih kar največjo pozornost, saj je jasno, kako pomembno je to za razvoj posameznika in družbe kot celote. Zato vsekakor ne čudi, da je participacija mladih ena izmed ključnih prioritete evropskega (in ne nacionalnega) programa Erasmus+: Mladi v akciji.

Vsak dan participiramo, če to želimo ali ne. Če se tega zavedamo ali pa (včasih) ne. Prepričan pa sem, da o tem (pre)malo razmišljamo. Tudi o mladinskem delu in participaciji mladih. Ne sprašujemo se (dovolj) pogosto, zakaj je participacija mladih v naših organizacijah, programih in projektih tako zelo pomembna ali zakaj te participacije

mladih (mogoče) ni. In tu nimam v mislih številne posvete, kjer velikokrat odkrivamo toplo vodo. V mislih imam (samo)refleksijo vsakega akterja mladinskega dela in predvsem organizacije kot celote, zakaj dela, kar dela in predvsem kako to dela.

In kdaj ste se vi nazadnje to vprašali?

Seveda imamo primere dobrih, kaj dobrih, odličnih praks! Veliko jih je! Tudi v okviru podprtih projektov v program Erasmus+: Mladi v akciji, ki vam jih redno predstavljamo v [Odtisih mladih](#). In imamo odlične mladinske voditeljice in voditelje ter mladinske delavke in delavce, ki so lahko s svojimi pristopi in načini dela vzor številnim ostalim. O vsem tem pišemo v tej številki Mladja, strokovni reviji, ki jo Movit izdaja že vrsto let. Ne zato, ker jo mora, pač pa zato, ker želi tudi na ta način odpirati teme in področja, ki so pomembna za mladinsko delo in mlade v Sloveniji.

In ja, velikokrat slišimo, da »težimo« glede participacije mladih, še posebej pa mladih

z manj priložnostmi, v projektih, sprejetih v program. A verjemite, to počnemo z jasnim namenom in v naslednjih letih bomo to le še okrepili, ker se zavedamo pomena participacije mladih za organizacije, za mladinsko delo in za skupnost.

Naj vas Mladje spodbudi k razmisleku glede participacije: kje ste, kam greste, predvsem pa kako.

Srečno!

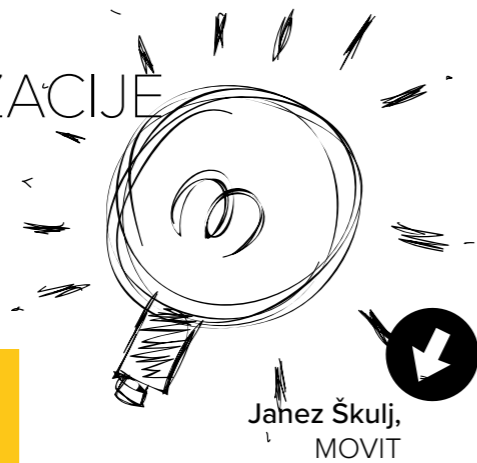
.....
Uroš Skrinar, MOVIT

UVODNIK

MLADINSKO DELO

KOT PROSTOR
DRUŽBENE SOCIALIZACIJE
MLADIH

Danes je »mladinsko delo« razumljeno kot orodje za spodbujanje in krepitev osebnostnega razvoja, družbene socializacije in aktivnega državljanstva med mladimi. Z izrazom mladinsko delo opisujemo zelo različne aktivnosti z mladimi, za mlade in s strani mladih, ki imajo zelo širok spekter vsebin in namenov, od družbenih, kulturnih ali izobraževalnih do političnih. Pri čemer je pomembno tudi dejstvo, da se mladinsko delo uvršča v t. i. izvenšolsko izobraževanje (poimenovano tudi obšolsko izobraževanje), najpogosteje pa govorimo o neformalnem in priložnostnem učenju.

A bistvo mladinskega dela je, da je prostor učenja. In če je morda izraz »učenje« pretrd in morda koga celo odbija, lahko govorimo tudi o prostoru nabiranja veščin in sposobnosti posameznika in posameznice, seveda z nekim določenim namenom.

P

Pri tem ni nepomembno, da gre za specifičen način učenja. Učenja s praktičnimi

učnimi preizkušnjami, od katerih vsaka naslavlja enega ali več učnih ciljev. Kjer je – vsaj v kontekstu mladinskega dela – vedno mešanica med načrtovanimi učnimi cilji (neformalno učenje) in nenačrtovanimi, a vseeno pridobljenimi znanji, spretnosti in še čem. In ni nepomemben okvir učenja, namreč izvajanje teh učnih preizkušenj (praviloma) v sodelovanju z drugimi mladimi in praviloma v skupini mladih s podobnimi psihofizičnimi sposobnostmi. Proces – in ko govorimo o učenju tudi kje drugje, je učenje vedno proces – bo seveda bistveno drugačen, če imamo opraviti s skupino približno enake starosti ali pa če govorimo o procesu, kjer bo, recimo, starostna razlika med sodelujočimi mladimi velika. Zato klasično mladinsko delo z razlogom temelji na obstoju skupin mladih približno enake starosti, ki skozi daljši čas zasledujejo svojo »učno pot« v mladinskem delu. Izkustveno učenje, ki temelji na sodelovanju med člani in članicami skupine, ki temelji na soodvisnosti uspeha od prispevka vseh sodelujočih, ki v drobnih stvareh vnaša tudi vrednote, je klasična podoba mladinskega dela.

A dejstvo je, da se prostor mladinskega dela v slovenskem kontekstu tudi še išče, vsaj ko gre za njegovo sistemsko umeščanje v celoto javnih poli-

tik. Dejstvo je, da ga včasih porivamo med socialo, drugič v sfero kulture, tretjič v izobraževanje. Pozornost do obdobja odraščanja, do mladih boste našli marsikje. Nekaj s to zamegljenostjo ima opraviti tudi dejstvo, da se vprašanja odraščanja, družbene socializacije in integracije v družbo razprostirajo preko različnih »sektorskih politik«. Pregled nacionalnega programa za mladino in njegove vsebine sega mnogo širše, kot je polje mladinskega dela.

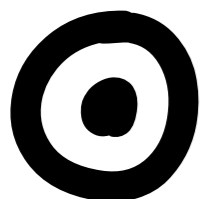
Del te zmešnjave je tudi dejstvo, da se mladinsko delo pogosto postavlja kot samostojen namen oziroma cilj. Pač vključevati odraščajočo mladino v mladinsko delo. A to bi bilo tako, kot če bi izobraževanje v šolskem sistemu postavljali kot samemu sebi namenjeno: pač namen izobraževalnih ustanov je, da so mladi vključeni v izobraževanje. Nič pa o tem, zakaj je nujno, da mladi hodijo v šolo, da se izobražujejo. Z našega, ožjega vidika je vedno zanimivo, ko kdo svoje poslanstvo utemeljuje tudi z organizacijo učnih mobilnosti v mladinskem delu. Ampak tudi mladinska izmenjava je sredstvo, je orodje, s katerim naj bi dosegali namene mladinskega dela. Vprašanje je, kaj so lahko nameni mladinskega dela. Še bolj podrobno, kaj so lahko nameni mladinskega dela kot prostora učenja, ki ne bodo le podvajanje namenov v okviru drugih politik ali njihovi podaljški, temveč da bo prostor mladinskega dela prepoznan kot najbolj učinkovit način za doseganje za posameznika in za družbo pomembne podpore odraščajočemu pri njegovi integraciji v družbo.

SPREMEMBE V POZICIONIRANJU MLADINSKEGA DELA V JAVNIH POLITIKAH

Razumevanje mladinskega dela kot systemskega okvira ukrepov javnih politik se je v zadnjih 30 letih močno spremenil. Ena izmed sprememb je bila preprosto v tem, da so nekoč različne javne mladinske politike mladinsko delo predvsem spodbujale in podpirale, danes pa se vse bolj srečujemo s težnjo, da javne politike ustvarjajo lastne instrumente, v katerih se odvija mladinsko delo. Mladinsko delo – vsaj v kontekstu zahodnih demokracij – je temeljilo na samoorganizaciji, skratka prostovoljnih mladinskih združenjih, bodisi samostojnih bodisi v okviru večjih krovnih organizacij, njihova poglavitna ciljna populacija pa so bili mladi iz »zlate sredine«.

Danes (predvsem na lokalni ravni) vlada trend vzpostavljanja javnih služb, ki imajo v kontekstu mladinskega dela cilj dosegati tiste skupine mladih, ki z vidika družbe predstavljajo največji izziv za integracijo v družbo, začeniši z vstopanjem na trg dela, a tudi v bolj »mehkih vsebinah«, na primer za socialno in kulturno integracijo v njihovem okolju bivanja.

Eden izmed razlogov je, da tradicionalna prostovoljna mladinska združenja različnih interesnih in ideoloških usmeritev preprosto niso dajala zadovoljivih rezultatov s tistih vidikov družbene socializacije mladih, še posebej posameznih skupin mladih, ki so jih javne politike prepoznavale kot ključne izzive pri vprašanju integracije vedno novih generacij mladih v družbo.

Na drugi strani so javne politike vse bolj storitveno naranvane. Ukrepi javnih politik morajo dajati rezultate, a ne kakršnekoli rezultate. Predvsem tiste rezultate, ki so merljivi, ki tudi s svojo vsebino, predvsem pa učinki pospravljajo težave z mize.

Zame je tipičen primer osredotočanje mladinskega dela v kontekstu javne politike na mlade osipnike iz šolskega sistema. Ker niso v šolskem sistemu, jih ukrepi v okviru formalnega šolskega sistema ne dosežejo. Ker (še) niso akuten socialni problem, jih ne dosežejo ukrepi socialnih politik. In vloga mladinskega dela pri tem? Seveda pripomoči k temu, da se tak odraščajoči posameznik ali posameznica vrne nazaj v šolski prostor in do poklica. Brez tega pa res nimaš veliko zaposljivosti.

Tudi zato se mladinsko delo – vsaj ko gre za kontekst javnih služb – vse bolj umešča v kontekst socialnega mladinskega dela, njegova vloga kot prostora, kjer je pomembna tudi politična socializacija vedno novih generacij, pa se spreminja.

DELO Z MLADIMI, KI PRERAŠČA V DELO S STRANI MLADIH

Rezultati sodelovanja v učnih procesih v mladinskem delu so zares vidni šele skozi čas, tudi šele po večletnem sodelovanju. Klasična mladinska združenja z močno vzgojno in izobraževalno komponento začenjajo vključevati mlade v starosti, ki je bistveno nižja od 15 let. Na splošno smo tukaj priča svojevrstnemu paradoksu. V okviru mladinskih politik se izraža potreba po dvigovanju starostne meje, na drugi strani pa se ta v kontekstu mladinskega dela niža. Ravno zaradi spoznanja, da odraščanje v marsičem danes poteka hitreje kot nekoč, da je pri 15 letih marsikaj zamujeno in da je potrebno začeti bistveno bolj zgodaj. Zato tudi program Erasmus+ v svojem mladinskem poglavju začinja z upravičenostjo do sodelovanja v projektih pri 13 letih, niso pa redki glasovi, da bi bilo potrebno to mejo spustiti še kakšno leto nižje.

A zopet, meja 13 let ni za vse, omogočena je le za sodelovanje v projektih mladinskih izmenjav, ki veljajo za najbolj tradicionalne oblike »nadaljevalnega« učenja v mladinskem delu. Pri čemer je okvir učnega procesa sorazmer-

no jasn. Vedno gre za skupino mladih, ki skozi projekt prevzema odločujočo vlogo v načrtovanju, organizaciji in izvedbi projekta, a s tem tudi svojo odgovornost za izvedbo projekta.

A to so lahko le visokoteleče besede, pomembno je tudi tisto, kar omogoča prevzemanje odločujoče vloge. Tukaj ne gre več le za odločitve posameznika, gre za odločitve skupine, znotraj katere se mora najti kolikor toliko soglasja o temeljnih odločitvah glede izvajanja projekta. Kar pomeni proces odločanja, v katerem mora biti dana možnost vsakemu članu ali članici skupine, da izrazi svoje, proces iskanja skupnega v različnosti, kjer pride do izraza »dolžnost« poslušanja.

Lahko bi tukaj govorili – kot primer ene izmed odločitev – o procesu odločanja o času izvedbe mladinske izmenjave. In če sedaj dodamo še tisto zahtevnejše, kar prinaša mednarodno mladinsko delo, je seveda dimenzija soodločanja s tisto drugo skupino, brez katere seveda ni mladinske izmenjave. Tu se bomo srečali tudi z objektivno različnostjo, recimo – če ostanem pri času izvedbe mladinske izmenjave – z različnimi termini takšnih ali drugačnih šolskih počitnic po različnih državah. Tu bomo ugotovili, da v svojih izhodiščih določamo časovna okna, znotraj katerih bi si želeli z drugo skupino preživeti skupnih sedem dni. Kajti postaviti zgolj in edino en možen sedemdnevni termin, ki ustreza le eni strani, se bo pač verjetno končalo z dejstvom, da do te izmenjave ne bo prišlo.

V procesu načrtovanja, organizacije in izvedbe preproste dvostranske mladinske izmenjave bo potrebno sprejeti veliko odločitev. In ravno poti do teh odločitev, tako znotraj posamezne skupine kot med skupinami, so učne preizkušnje, ki naj pomagajo utrditi v čim večjem številu posameznikov in posameznic zavest ne samo o demokratičnem in odgovornem odločanju o skupnih zadevah, pač pa naj jih tudi opremijo s tistimi veščinami, s katerimi je mogoče oblikovati odločitve v korist in zadovoljstvo čim širšega števila tistih, ki jih odločitve zadevajo. Kjer ne bo šlo tudi mimo vrednot, v imenu in zavoljo katerih želimo graditi čim več kohezije v družbah.

A ta proces učenja sprejemanja odločitev o skupni stvari bo ostal na pol poti, če sprejemanja skupnih odločitev ne

bo spremljala tudi refleksija, v kateri bodo lahko v procesu udeleženi ocenili svoje in ravnanja drugih, če je potrebno tudi spregovorili o frustracijah zaradi tega ali onega, a nujen del so tudi predlogi, kaj in kako narediti, da bi v naslednji učni preizkušnji gradnja odločitve šla boljše.

Z drugimi besedami, gremo se »vajo«, ki morda ne prispeva k učinkovitemu, vsaj po porabljenem času, konkretnemu procesu odločanja, a s pridobljenim v tej »preobtežitvi« porabljenega časa za izvedbo procesa odločanja in refleksijo o njem v bistvu želimo zagotoviti učinkovitejše procese v bodoče.

In ko je odločitev sprejeta, odločevalci postanejo izvajalci. Kjer pravočasna izvedba dogovorjenega zopet postaja učna izkušnja, še bolj pa tisto, kar ni bilo izvedeno in morda lahko ogrozi izpeljavo celotnega projekta.

Pri čemer je tudi jasno, da stopnja avtonomnosti skupine – pač prevzemanja na eni strani pravice do odločanja in na drugi strani prevzemanja posledic za sprejete odločitve ali njihovo ne uresničevanje – ne more biti enaka za tiste pri 13 letih in tiste pri 17 letih. Zato bo v skupini 13- in 14-letnikov verjetno več »posvetovanj« s sodelujočimi mladimi v skupini, pač delo z mladimi, skupina s 17- in 18-letniki pa bi morala biti sposobna bolj samostojnega odločanja.

Kar seveda postavlja tudi vprašanje, kaj je pravzaprav učni rezultat dela skupin mladih v kontekstu mladinskega dela. Je izpeljana mladinska izmenjava res tisti rezultat, zaradi katerega bomo trdili, da je bil učni proces dober, da se je odrazil v zelenem rezultatu dela? Je število sodelujočih mladih, število dni trajanja, število sodelujočih partnerjev, so vse to res tisti indikatorji, ki nam kaj povedo o globini učnega procesa, predvsem pa o doseženih učnih učinkih?

In odgovor je lahko tudi ne. Tudi če projekt izvedbe mladinske izmenjave propade, a je za njim ostal močan odtis spoznanj med sodelujočimi, kje in zaradi česa je stvar ostala neuresničena, če je ta učni proces opremil sodelujoče z zavedanjem, kaj in kako v drugem poskusu narediti drugače, potem je bil učni proces zagotovo dober. Kajti ravno ta pridobljena spoznanja so učni učinek, ki naj ga da proces učenja.

Zato – v kontekstu stopnjevanja zahtevnosti učnih procesov – mladinska izmenjava s partnerji iz druge države morda ni najbolj primerna kot prvi učni projekt komaj vzpostavljene skupine mladih, s katero želimo po poti učenja v mladinskem delu. Izvajanje kakšnega drugega mobilnostnega projekta, na primer večdnevnega skupnega pohoda – recimo potujočega tabora – zna biti dovolj zahteven preizkus za 16-letnike, da skozi organizacijo in pripravo ter izvedbo takšnega podviga začnejo spoznavati tudi, recimo, procese demokratičnega odločanja in prevzemanja odgovornosti za sprejete odločitve.

KREPITEV »UČENJA« VREDNOT

V bistvu takšna skupina mladih predstavlja družbo. Sestavljena je iz posameznikov in posameznic, ki se morajo uskladiti. Brez te uskladitve ne bo skupnega izleta. Ta bi se lahko zgodil le, če bo »organizator« sprejel vse ključne odločitve, sodelujoči mladi pa imajo možnost se udeležiti izleta ali pa tudi ne.

Zagotovo je tudi udeležba na takšnem izletu lahko za vsakega posameznika koristna. Brez dvoma prispeva k marsičemu. A izvedba takšne aktivnosti v kontekstu učenja v mladinskem delu bo zamujena priložnost. Predvsem z vidika učenja aktivnega, a tudi odgovornega demokratičnega državljanstva.

V pomembnem bistvu možnih učnih vsebin zreducira sodelujočega mladega na uporabnika. Lahko seveda začnemo govoriti o izboljševanju uporabniške izkušnje, pač potegniti čim več iz ponujene priložnosti. Za kar je veliko prostora, vsaj ko gre za pridobitve za posameznika skozi sodelovanje v takšni aktivnosti. A zanemarjen je drug, prav tako pomemben vidik. Namreč sobivanje, soodločanje v družbi, ki bo imela dovolj kohezivnega tkiva, da se naše skupnosti ne spremenijo v bojišče vseh proti vsem.

VEČJI POUDAREK DRUŽBENI SOCIALIZACIJI MLADIH V MLADINSKEM DELU

Zato je na mestu prevetritev vseh učnih procesov v mladinskem delu ravno s stališča vrednot, za katere mislimo, da naj jih mladih v tem ali onem učnem procesu znotraj mladinskega dela spoznavajo, jih imajo možnost ponotranjiti in jim pri svojem vključevanju v procese (so) odločanja tudi konkretno slediti.

Z drugimi besedami, solidarnost v družbi je pomembna vrednota. A ne sme ostati le pri besedi in sklicevanju nanjo v tem ali onem primeru. Mladinsko delo ponuja priložnosti, da se mladi v skupini in v okviru tistega, kar počnejo, zavedo pomena solidarnosti. Brez solidarnosti med člani skupine v zelo konkretnih oblikah, če celoten proces jemljemo resno, bo težko organizirati in izpeljati mladinsko izmenjavo. Pa naj gre za pomoč posamezniku s strani preostalih članov in članic skupine, da bo izpeljal svojo prevzeto obveznost v projektu, ali celo za upoštevanje preprostega dejstva, da bi kakšna odločitev, čeprav sprejeta večinsko, pomenila izključitev katerega posameznika in posameznice, ki enostavno nima pogojev, da bi v okviru svojih zmognosti ali sposobnosti sledil večinski odločitvi. Za kohezivnost družbe – vsaj na daljši rok – preglasovanje v kakšni temeljni odločitvi, ni ravno dobra popotnica. Še posebno, če se takšno preglasovanje prevečkrat dogaja.

Enakopravnost ni le krilatica, da je dovolj reči, saj so vsi imeli možnost povedati svoje. V mladinskem delu naj bi se vrednote enakopravnosti lotili tudi tako, da poskrbimo, da ne ostajamo zgolj v okviru formalne enakopravnosti. Tudi zato, ker je polje mladinskega dela učno polje. Tudi zato govorimo o pozitivni diskriminaciji, katere namen je ravno to. Zagotoviti kolikor toliko skupne podlage, ki naj poskrbi, da zaradi te ali one ovire omogočimo čim bolj enakovredno vključevanje.

V bistvu je to članek o vlogi mladinskega dela, ki je morda dandanes premalo izpostavljena. S svojim delovanjem prispevati k družbeni integraciji mladih tako, da lahko spoznavajo smisel vrednot, ki si jih kot družba postavljamo na deklarativni ravni. Da lahko v življenju in sodelovanju z ostalimi mladimi doživijo smiselnost teh vrednot za njihovo skupnost, pa čeprav je le delujoča skupina mladih v kontekstu mladinskega dela. Kajti če nismo teh vrednot sposobni uveljaviti v skupini prijateljev, kako jih bomo v širših skupnostih.

A takšno vlogo mladinsko delo lahko igra le, če mladih k sodelovanju ne nagovarja kot uporabnike, jim ne nudi le storitev, temveč je predvsem prostor, v katerem se mladi lahko skozi izvajanje aktivnosti in skozi organiziran proces udejanjijo.

Pri čemer ne gre le za splošne vrednote družbe, v kateri želimo živeti, pač pa tudi bolj specifične vrednote, ki so možne – in še več – ki so dobrodošle znotraj širšega okvira demokratičnih vrednot tako v slovenski kot evropski družbi. Kajti tudi to je dejstvo, da naše družbe niso monolitni, da je njihova pluralnost v tem ali onem pač dejstvo in da je tudi pluralnost vrednota, ki se odraža skozi marsikatero bolj specifično vrednoto. Recimo pravico do izražanja. A zopet tudi ta ni absolutna.

S tem pridemo do ambivalentnosti današnjih družb, ki zahtevajo vedno vnovično vzpostavljanje odnosa do marsičesa, enkrat v teh okoliščinah, drugič v drugih. Tu je lahko zgolj ta široki okvir vrednot tudi edino vodilo, ki bo združevalo po tem ali onem zelo različne poglede v družbi.

Zato morda mnogo bolj kot kadarkoli, potrebujemo mladinsko delo, ki bo odraščajočemu posamezniku s svojo vzgojno in učno dimenzijo pomagalo do oblikovanja lastne, pa naj bo politične, družbene ali še kakšne identitete, ki bo spodbujalo njegovo vključevanje v družbene dialoge o tem ali onem, kar je pomembno za razvoj družbe, in ki bo pomagalo vedno znova iskati takšne odločitve v družbi, ki bodo s svojimi posledicami zadovoljile čim širši krog družbe. In bo to omogočalo tudi čim večjemu številu odraščajočih posameznikov.

ZAKAJ JE POLITIČNA PARTICIPACIJA MLADIH

KLJUČNEGA POMENA ZA PRIHODNOST DEMOKRACIJE?

dr. Tomaž Deželan,
izredni profesor
Fakulteta za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Kot je Madison navedel v znanem Federalističnem spisu št. 51, je treba omogočiti nadzor nad dejanji vlade, saj ne moremo pričakovati, da bi bili tisti na oblasti ali tisti, ki se jih upravlja, državljansko krepostni (angeli). Volitve in druge oblike politične udeležbe lahko štejemo kot eno takih (zunanjih) vrst nadzora. Zakaj je potem participacija mladih sploh pomembna, če se lahko vlado nadzoruje prek participacije vseh ljudi?

Poleg očitnih normativnih skrbi, povezanih z družbeno pogodbo in soglasjem tistih, ki se jih upravlja, je to vprašanje pomembno z različnih vidikov. Če si demokracijo razlagamo kot upravljanje ljudi, potem postane vprašanje tega, kdo sodeluje v političnih odločitvah, sama narava demokracije (Verba in Nie, 1972: 1). V situaciji, kjer sodeluje malo ljudi ali kjer določene skupine nimajo pravice odločanja, ni veliko demokracije. Gledano s tega vidika je višja raven participacije na splošno povezana z višjo ravno demokracije.

Participacija državljanov zagotavlja najboljši mehanizem za izražanje interesov in ima med državljani izobraževalno vlogo. Za nekatere (npr. O'Neill, 2009: 7) predstavlja ključni mehanizem, prek katerega državljani vplivajo na odločevalce, zaradi česar je neposredno povezana z odzivnostjo vlade.

Ne glede na razprave o najprimernejšem modelu demokracije (glej Held, 2006) je politična participacija nujen pogoj za obstoj demokratične politične identitete in je navedena tudi kot eden od vodilnih principov Splošne deklaracije o volilnih pravicah, obenem pa jo spodbujajo številni mednarodni sporazumi (glej ICPD, 2014: 2). Čeprav je politična participacija vedno bila in je predpogoj za vsak demokratičen sistem, to ni rešitev za vse človeške težave (Held, 2006: ix), saj ponuja samo soglasje tistih, ki se jih upravlja, kot najbolj privlačno načelo legitimnosti in podlago za politično ureditev.

Macedo in drugi (2005: 4–6) so predložili nabor sodobnih argumentov, ki podpirajo pomen široke participacije državljanov v demokratičnih državah:

Prvič, široka državljanska angažiranost izboljšuje kakovost demokratičnega upravljanja. Poznavanje interesov ljudi je bistvenega pomena za demokratično odločanje, preference državljanov pa so običajno predstavljene z različnimi modeli udejstvovanja: glasovanje, participacija na shodu, pisanje politik, prostovoljno

delo ali druge oblike udejstvovanja. Sicer je strokovno znanje v politiki in javni upravi pomembno, vendar lahko državljanji z organizacijo znanja in zapisovanjem preferenc politične skupnosti veliko prispevajo k izboljšanju kakovosti javne politike. Strokovnjaki trdijo, da bo oblikovanje in izvajanje javne politike prispevalo k boljši, bolj prodorni in legitimni politiki, če ima javnost dovolj informacij, sredstev, časa in priložnosti za razpravo, da lahko sodeluje v tem procesu (ibid.). Levine (2007: 30) poudarja, da je široka politična participacija prisotna v najuspešnejših skupnostih, v tistih z najvišjim življenjskim standardom in najbolje delujočimi ustanovami, tudi ko upoštevamo ekonomske dejavnike.

Drugič, participacija lahko izboljša kakovost življenja državljanov. Participacija ima sama po sebi vrednost, ker naj bi samoupravljanje ljudi vključevalo razvijanje različnih človeških sposobnosti in je samo po sebi plemenit podvig. V očeh državljanov republikancev je participacija sama po sebi cilj in nekaj dobrega, ker je politična participacija interakcija ljudi, ki imajo različne poglede na določeno temo (glej Arendt, 1958: 57). Participacija (ali dobro življenje) v politiki v bistvu velja za dostojanstveno in dragoceno, veliko bolj kot proizvodnja in potrošnja (Levine, 2007: 37). Po mnenju mnogih (glej Macedo et al., 2006: 5) lahko participacija državljanje ozavešča in spodbuja k temu, da širijo svoje razumevanje in zmožnosti. Tudi če upoštevamo obstoj pomembnih kompromisov in če priznamo, da ljudje pogosto živijo dobro in izpolnjeno življenje brez političnega udejstvovanja, naj bi bila participacija še vedno del dobrega življenja, pri čemer naj bi dopolnjevala druge dragocene dejavnosti in naj jih ne bi ogrožala. Mill (glej Levine, 2007: 41) trdi tudi, da je participacija oblika skupnega učenja, ker sprejemanje obvezujočih javnih odločitev krepi aktivne sposobnosti državljanov, izboljšuje njihovo presojo in jim podaja dobro znanje o temah, ki jih morajo obravnavati.

Tretjič, Macedo in drugi (2005: 5) izpostavljajo pomen participacije v prostovoljnih in neprofitnih orga-

nizacijah kot obliko zagotavljanja različnih izdelkov in storitev, ki jih ne moreta zagotoviti država ali trg. Trdijo, da je višja raven participacije, še posebej članstvo v skupinah in sodelovanje v družbenih omrežjih, povezana z večjim zadovoljstvom s kakovostjo življenja tako samih posameznikov kot tudi skupnosti. Ko državljanji sodelujejo in se ukvarjajo z drugimi, bi morala biti njihova življenja in skupnosti, v katerih živijo, zaradi tega boljši. Levine (2007: 34) to na primeru ameriških družin iz srednjega razreda prikaže tako, da prepoznava organiziranje skupnosti – in ne premoženje – kot ključni sestavni del, ki pomembno vpliva na kakovost življenja posameznikov.

Nazadnje, pogoj demokratičnega življenja ni izpolnjen z dejstvom, da vladavina ljudstva zagotavlja najodličnejšo obliko upravljanja, temveč nakazuje tudi na to, da je vlada legitimna, ko ljudstvo kot celota sodeluje v svojem samoupravljanju. V primerih, ko so pomembne skupine državljanov bistveno manj aktivne in vplivne kot druge, so pogoji za kolektivno samoupravljanje izbrisani, politični red pa trpi zaradi pomanjkanja legitimnosti. Pojem demokracije kot upravljanja, pri katerem so predstavljeni interesi ljudstva kot celote, je nenehno pod vprašajem zaradi obilice dokazov, ki kažejo na to, da se politične ustanove najbolj odzivajo na tiste, ki se mobilizirajo (Macedo et al., 2005: 6). Pojem vlade za vse izgine, ko se mobilizirajo samo ozki in specifični interesi ali ko so pomembni sektorji politične skupnosti izključeni.

ALI SMO PRIČA SPLOŠNI EROZIJI V POLITIČNI PARTICIPACIJI?

Nismo priča krizi politične participacije, temveč smo v krizi participacije v formalni institucionalni politiki.

– Therese O'Toole, Univerza v Bristolu, 27. 2. 2015

Politična participacija je zelo dinamičen družbeni pojav, kar se odraža tudi v tem, da se mladi vedno bolj odmikajo od tradicionalne politike in njenih struktur (Riley et al., 2010). Trenutno smo priča hitremu preoblikovanju političnega prizorišča (Lam-

prianou, 2013). Toda to ne pomeni, da je upad volilne udeležbe in drugih tradicionalnih oblik participacije del splošne erozije politične participacije (Moyser, 2003: 179; Verba et al., 1995: 71). Samo število ljudi, ki sodelujejo v stavkah in demonstracijah, podpisujejo peticije, izražajo skupno solidarnost, izvajajo politično potrošništvo in sodelujejo v drugih oblikah netradicionalne politične participacije, kaže na to, da pravzaprav ne živimo v dobi politične apatije in da ne gre za to, da bi se državljanji preprosto umikali v zasebno sfero (Rosanvallon, 2008: 19). Na ta širši trend kažejo protesti 15-M v Madridu, protesti v parku Gezi, protesti na trgu Tahrir v Istanbulu, študentski protesti na Hrvaškem, protesti proti šolninam v Združenem kraljestvu in številni drugi. V zadnjih desetletjih smo bili priča vse večjemu

valu političnih protestov ali protestne politike (glej Norris, 2002; Dalton, 1996; 2009).

Ta val protestne politike se odraža v tem, da državljanji podpisujejo peticije, se pridružujejo bojkotom in se udeležujejo zakonitih demonstracij. Druge oblike participacije, ki se nagibajo k izzivanju meja zakonitosti, so manj pogoste. To dobro odražajo podatki študije EVS, saj prikazujejo veliko pogostost podpisovanja peticij ter zmerno prakso bojkotiranja in zakonitih demonstracij. Participacija v neuradnih stavkah ali okupaciji stavb ali tovarn je zelo redka. Oblika protestne politike, ki je najbolj uveljavljena pri mladih, se od države do države razlikuje v skladu z demokratično tradicijo države, kulturnimi posebnostmi in določenimi

drugimi spremljevalnimi dejavniki. Na Hrvaškem so mladi veliko bolj aktivni pri peticijah kot preostalo prebivalstvo, medtem ko se bodo mladi v Gruziji bolj verjetno udeležili zakonitih demonstracij. Rezultati za netradicionalne oblike participacije prvič v naši analizi kažejo enako ali celo višjo stopnjo participacije mladih v primerjavi z drugimi starostnimi skupinami in povprečnim prebivalstvom.

Kljub temu je še vedno malo dokazov za domnevni splošni vzorec mladih, po katerem naj bi bili ti dosledno bolj aktivni od drugih starostnih skupin v netradicionalnih oblikah participacije, kot so navedli Barnes in sodelavci (1979) in je široko sprejeto v akademski skupnosti. Mladi v Veliki Britaniji na primer za povprečjem prebivalstva zaostajajo tudi v obravnavanih neo-

bičajnih oblikah politične participacije. To je mogoče razložiti na dva načina. Na eni strani Putnam (2000) trdi, da zmanjšujoči se socialni kapital mladih vodi v upad politične participacije in dejavnosti združevanja. Po drugi strani pa je to lahko znak, da se politična participacija razvija (glej Norris, 2002; Dalton, 2009). Če priznamo, da je dejavnost združevanja evropskih mladih na nezaželeni ravni – članstvo v športnih klubih je daleč najpogostejša dejavnost združevanja –, lahko to dejansko razkrije dinamično in razvijajočo se naravo politične participacije kot družbenega pojava (Lamprianou, 2013), ki se je za raziskovalce in akademike izkazal za stalno premikajočo se tarčo. V zadnjih nekaj desetletjih se je repertoar razpoložljivih dejavnosti za sodelovanje v političnem procesu dramatično spremenil in se med političnimi skupnostmi razlikuje. Pravzaprav smo priča diverzifikaciji dosega, oblik in ciljev političnega izražanja (Rosanvallon, 2008).

ALI JE TREBA REVIDIRATI KONCEPT POLITIČNE PARTICIPACIJE?

Zgoraj omenjena diverzifikacija dosega, oblik in ciljev političnega izražanja skupaj z vzponom protestne politike pomeni, da je na začetku navedena definicija politične participacije – ki se še vedno pretežno uporablja v strokovnih in akademskih besedilih – postala zastarela. Norris (2002: 215) trdi, da je bil politični aktivizem znova izumljen prek diverzifikacije vzvodov, repertoarja in ciljev političnega delovanja:

Novi vzvodi – kolektivne organizacije, ki strukturirajo politično delovanje – so se začeli pojavljati v obliki (novih) družbenih gibanj, ki so se razlikovala od tradicionalnih oblik političnih organizacij (npr. političnih strank, sindikatov, skupin za izvajanje pritiska) z vidika bolj pretočnega članstva in argumentativne politike z uporabo širokega nabora kolektivnega delovanja (Marsh et al., 2007: 9).

Diverzifikacijo repertoarja – dejanj, ki se uporabijo za politično izražanje – sta povzročila ponovno odkrivanje in oživljanje starejših oblik ukrepov (npr. ekonomskih bojkotov), lahko pa je

bila tudi posledica tehnoloških inovacij s poudarkom na razvoju informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) (npr. spletni aktivizem, družbena omrežja, pisanje blogov) (ibid.: 9–10).

Spreminjanje ciljev političnega delovanja – politični akterji, na katere poskušajo vplivati udeleženci – označuje spremembo politične moči in avtoritete v sodobnih družbah, kjer nacionalna država kot primarna tarča ukrepov izgublja svoj primat v korist različnih nadnacionalnih javnih in zasebnih sredstev (ibid.: 10).

Obenem številne študije kažejo, da se pojavlja nova vrsta državljanov (npr. Dalton, 2009; Inglehart in Welzel, 2005; Norris, 2002). Ti državljani so manj kolektivistični in bolj individualistični, ciljno usmerjeni in angažirani. Jasno je, da imajo nove generacije mladih manj političnega znanja, politika jih manj zanima, v politiki so manj učinkoviti, manj verjetno pa je tudi, da bodo sodelovali v tradicionalnih oblikah politike. Hkrati pa je večja verjetnost, da bodo člani neformalnih skupin, vključeni v protestno politiko kot rezultat rastočega političnega nezadovoljstva in odtujenosti ter osredotočeni na specifične teme ali politična vprašanja (za podroben pregled glej Marsh et al., 2007: 10–17).

S tem, ko politično identiteto in odnose mladih vedno manj oblikujejo njihove socialne vezi z družino, soseso, šolo ali delom, bolj pa jih oblikuje način, na katerega sodelujejo v družabnih omrežjih, ki jih soustvarjajo, lahko opazujemo fenomen mrežnega individualizma, v katerem imajo internet in še posebej družbena omrežja osrednjo vlogo pri političnem angažiranju posameznikov (Rainie in Wellman, 2012). Propad vestnega mladega državljanja je tako dolgoročen proces, ki ga oblikujejo širše ekonomske in družbene sile, za katere je značilen bolj individualiziran, samorealiziran in kritičen posameznik, ki mu Loader in sodelavci (2014: 145) pravijo omreženi državljan. Za te državljane je bolj verjetno, da bodo sodelovali v nehierarhičnih omrežjih, da so usmerjeni na projekte in da so družbena omrežja platforma za njihove medosebne odnose. Njihove zgodovinske referenčne točke so manj povezane z modernim socialnim kapitalizmom in bolj z globalnim kapitalizmom informacijskih omrežij (ibid.). Tu je treba poudariti, da ti omreženi mladi državljani ne pred-

stavlajo popolne diskontinuitete v smislu državljanstva na osnovi dolžnosti. Morda bodo izvajali dejanja, ki spominjajo na tradicionalno politiko, svojo identiteto realizirali skozi žive izkušnje (tudi s prekinitvijo prevladujočega diskurza vestnega državljanstva), vendar pa ne živijo v vakuumu moči – omrežja izkazujejo nove regulativne norme za vključenost in izključenost (ibid.).

Marsh in sodelavci (2007: 4) tako trdijo, da je ozka definicija politične participacije, ki jo predlaga osrednja literatura, posledica ozkega in vsiljenega pojmovanja političnega, ki ne razišče definicije političnega pri mladih. Zato zanašanje na kvantitativne metode raziskovanja kot osrednji pristop k raziskovanju politične participacije ne vključuje razmišljanja mladih o politiki, nepravilno povezuje neparticipacijo v predpisanem obsegu dejavnosti z apatijo, vsiljuje razkorak med javnim in zasebnim ter tako ne upošteva politike zasebne sfere in ne daje dovolj pozornosti strukturnim značilnostim (npr. političnemu sistemu), ki oblikujejo participacijo (ibid.: 4–5).

Če za opredelitev tega, kaj je politično in kaj je politična participacija, uporabimo širše koncepte, pridemo do razkritja, da si mlade pogosto napačno razlagamo kot apatične. Vedno večja količina podatkov kaže na to, da se mladi posamezniki pravzaprav nikoli niso umaknili iz politike ali postali neaktivni, temveč so prevzeli drugačne oblike sodelovanja. Uvedba mikropolitčnega delovanja, elementov potrošniškega državljanstva (Pattie et al., 2004) in politike identitete (Norris, 2002) je privedla do razkritij o kompleksnosti politične participacije sodobne mladine. To še dodatno razširi koncept politike kot žive izkušnje, ki se osredotoča na proces namesto na formalna politična prizorišča (glej Marsh et al., 2007: 24–29).

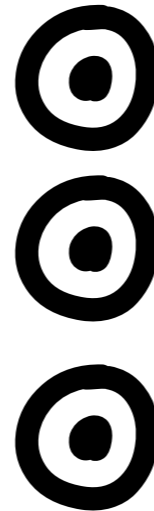
Ne glede na to, kako razširimo našo definicijo politične participacije in vsega političnega, je jasno, da neparticipacija ni samo sopomenka za apatijo, kot pogosto nakazujejo prevladujoče raziskave in politiki. Snell (2010) je analizirala kategorijo v politiki neaktivne oziroma apolitične mladine in prišla do poučnih zaključkov. Poleg političnih in delno političnih skupin mladih, ki so izrazile nekaj ali veliko zanimanja za politiko in so občasno ali pogosto sodelovale pri političnih dogodkih, je opredelila štiri posebne skupine

v politiki neaktivnih mladih: apatične, neobveščene, nezaupljive in tiste brez občutka moči (glej Snell, 2010: 268–279). Posameznikom v skupini apatičnih ni bilo mar za politiko in jih ta sploh ni zanimala, obenem pa tudi niso imeli motivacije za aktivnost v državljanstvu. Skupino neobveščenih so sestavljali mladi, ki jim prav tako ni bilo mar za politiko in jih ta ni zanimala, vendar so menili predvsem, da ne vedo dovolj o politiki, da bi v njej sodelovali. V nasprotju z neobveščenimi je skupina nezaupljivih posameznikov veliko vedela o politiki in jih je ta zanimala, vendar v politiki niso sodelovali zaradi pomanjkanja zaupanja v politike in politični sistem. Zadnja skupina v politiki neaktivnih mladih, mladi brez občutka moči, je bila tudi dobro obveščena o političnih vprašanjih in je pogosto izražala politična stališča, vendar je mislila, da s sodelovanjem v političnem sistemu ne more spremeniti ničesar, zaradi česar je imela občutek, da nima moči.

Zgoraj opisana tipologija političnega udejstvovanja je močan opomnik, kako nepremišljeno je, da politično neaktivno mladino opredelimo kot apatično – ne glede na definicijo političnega. Razčlenjenost te kategorije posameznikov, ki se ji navadno pripisuje pomanjkanje zanimanja za politiko, kaže na to, da mladi k politiki pristopajo z več ali manj informacijami, več ali manj zaupanja v politične ustanove in politike, več ali manj občutka moči in več ali manj občutka državljanstva dolžnosti (Snell, 2010: 282). Vsaka skupina zato odraža drugačen nabor lastnosti in jo je treba obravnavati drugače. Hkrati pa to tudi

izpostavi potrebo po osredotočanju na strukturni vidik neparticipacije mladih v tradicionalni politiki (glej tudi Marsh et al., 2007: 10). Skeptičnosti Russella Branda in podobnih, ki nikoli niso volili, vendar jih močno zanimajo politična vprašanja, ki vplivajo na njihovo vsakdanjo življenjsko izkušnjo in njihove normativne vidike (Loader et al., 2014: 143), zato ne smemo označiti s pomanjkanjem zanimanja, temveč jih moramo prepoznati kot nastajajočo skupino omreženih mladih državljanov, ki so skeptični do politikov in osrednjih političnih ustanov.

Arendt, H. (1958). *The human condition*. Chicago: University of Chicago Press.
 Bartels, L. B. (2000). *Partisanship and Voting Behavior, 1952–1996*. *American Journal of Political Science* 44: 35–50.
 Dalton, R. J. (1996). *Citizen Politics: Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. Chatham: Chatham House.
 Dalton, R. J. (2009). *The Good Citizen: How a Younger Generation is Reshaping American Politics*. Washington: CQ Press.
 Held, D. (2006). *Models of democracy* (3. izdaja). Cambridge, VB: Polity Press.
 Inglehart, R., in C. Welzel. (2005). *Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence*. Cambridge, VB: Cambridge University Press.
 International Conference on Population Development (ICPD) (2014). *Thematic Paper: Leadership and*

Meaningful Participation. Dostopno na: http://icpd-beyond2014.org/uploads/browser/files/leadership_and_meaningful_participation.docx
 Lamprianou, I. (2013) *Contemporary Political Participation Research: A Critical Assessment*. V: Dēmētriou, K. N. (ur.), *Democracy in transition political participation in the European Union*. Heidelberg: Springer-Verlag.
 Levine, P. (2007). *The future of democracy: developing the next generation of American citizens*. Medford: Tufts University Press.
 Loader, B. D., A. Vromen in M. A. Xenos. (2014). *The Networked Young Citizen: Social Media, Political Participation and Civic Engagement*. *Information, Communication & Society* 17(2): 143–150.
 Macedo, S. et al. (2005). *Democracy at risk: How political choices undermine citizen participation and what we can do about it*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
 Madison, J. (1788). *The Structure of the Government*

Must Furnish the Proper Checks and Balances Between the Different Departments. *The Federalist No. 51*. Dostopno na: <http://www.constitution.org/fed/federa51.htm>
 Marsh, D., T. O'Toole in S. Jones. (2007). *Young People and Politics in the UK: Apathy or Alienation?*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
 Moyser, G. (2003). *Political Participation*. V: Axtmann, R. (ur.), *Understanding democratic politics: An introduction*. London: SAGE.
 Norris, P. (2002). *Democratic Phoenix: Reinventing Political Activism*. Cambridge, VB: Cambridge University Press.
 O'Neill, B. (2009). *Democracy, Models of Citizenship and Civic Education*. V: Print, M. in H. Milner (ur.), *Civic education and youth political participation*. Rotterdam: Sense Publishers.
 Pattie, C., P. Seyd in P. Whiteley. (2004). *Citizenship, Democracy and Participation in Contemporary Britain*. Cambridge, VB: Cambridge University Press.

Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
 Rainie, H. in B. Wellman. (2012). *Networked: The New Social Operating System*. Cambridge, Mass: MIT Press.
 Rosanvallon, P. (2008). *Counter-democracy: Politics in an age of distrust*. Cambridge, VB: Cambridge University Press.
 Snell, P. (2010). *Emerging Adult Civic and Political Disengagement: A Longitudinal Analysis of Lack of Involvement with Politics*. *Journal of Adolescent Research* 25(2): 258–287.
 Verba, S. in N. Nie. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York: Harper and Row.
 Verba, S., K. L. Scholzman in H. E. Brady. (1995). *Voice and equality: Civic voluntarism in American politics*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.

“MITI IN RESNICE

O POLITIČNI PARTICIPACIJI MLADIH”¹

Gledano z normativnega vidika je demokratični politični sistem odvisen od tistih, ki v njem sodelujejo. Če sodelujočih ni, je sistem, ki svoj obstoj utemeljuje na vladavini ljudstva, obsojen na propad. Predpogoj delovanja demokracije je torej politična participacija. Višja kot je, večja je legitimnost takšnega sistema in obratno. Položaj, kjer le majhen delež ljudi sodeluje v demokratičnih procesih, šibi samo demokratičnost sistema, ki je njegova največja prednost (Dahl, 1971; Inglehart, 1997).

dr. Urban Boljka,
Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo

P

Politična participacija državljanov je torej nujen predpogoj za delovanje demokratične skupnosti, na kateri temelji politični sistem in njegova legitimnost, zato ni presenetljivo, da je participacija nepogrešljiv del mednarodnih konvencij in drugih strateških dokumentov, še posebej tistih, ki določajo uresničevanje načela človekovih in otrokovih pravic. Poleg tega politična participacija povečuje možnosti za uresničitev (političnih) interesov različnih družbenih skupin, saj omogoča, da politični odločevalci slišijo njihov glas – posredno se na ta način lahko izboljšata njihov družbeni položaj in kakovost življenja.

V zadnjih letih se evropske družbe soočajo z nizkimi stopnjami politične participacije. Ta trend je še posebej izražen pri mladih. Ti manj sodelujejo v političnih procesih, posledično pa politične odločitve manj upoštevajo njihov družben položaj in manj naslavljajo probleme, s katerimi se soočajo, kot pri ostalih skupinah prebivalstva. To še posebej velja za **konvencionalne oblike politične participacije**.

Poglejmo поблиže udeležbo na volitvah med mladimi v EU. Večina mladih (64 %), ki so sodelovali v raziskavi Flash Eurobarometer 455 v letu 2017, navaja, da so v zadnjih treh letih sodelovali vsaj na enih od naslednjih volitev: lokalnih, regionalnih ali nacionalnih volitev, kar je primerljivo z rezultati leta 2014, ko jih je na isto vprašanje pritrdilno odgovorilo 63 %. V Sloveniji je bilo takih mladih v letu 2014 še 71 % (bili smo torej nad povprečjem EU), leta 2017 pa krepko manj, in sicer le še 49 %, kar je krepko pod povprečjem EU. V Sloveniji se soočamo z negativnim trendom, ki je poleg tega tudi najbolj izrazit med državami EU (EU Open Data Portal, 2018).

Gledano v primerjalni perspektivi se mladi v Sloveniji precej bolje odrežejo, ko gre za nekonvencionalno politično participacijo. Prek interneta nadpovprečno pogosto objavljajo mnenja glede splošnih javnih zadev (angl. civic issues) in političnih zadev (blogi, družbena omrežja ipd.) ter uporabljajo internet za participacijo v političnih in splošnih zadevah.

Nekonvencionalna politična participacija in raba interneta (delež posameznikov, ki so v zadnjih treh mesecih uporabili internet v navedene namene; v %)

	16–19 LET	16–29 LET
Podajanje predlogov ali sodelovanje pri glasovanju z namenom naslavljanja splošnih in političnih zadev (npr. prostorsko planiranje, podpis peticije)		
SI	5	7
EU-28	7	9
Objavljanje mnenj glede splošnih ali političnih tem prek spletnih strani (blogi, družbena omrežja ipd.)		
SI	17	13
EU-28	14	16
Splošna ali politična participacija		
SI	19	16
EU-28	17	20

Vir: Eurostat (2016)

Če izhajamo iz podmene, da je politično participativno vedenje ključnega pomena za delovanje demokracije, in verjamemo, da se takšno vedenje lahko privzgoji, je potrebno že pri otrocih in mladostnikih, četudi ti nimajo polnih političnih pravic, spodbujati takšno vedenje. Le tako lahko v prihodnosti upamo na višje stopnje politične participacije. Zgodnje participativno politično vedenje je dejavnik, ki pozitivno vpliva na politično udejstvovanje v odrasli dobi – bolj verjetno je namreč, da bodo mladostniki, ki so politično aktivni, takšni tudi v odrasli dobi, ko bodo imeli polne politične pravice. S tega gledišča je torej treba vplivati na spremembo njihovih vrednot, še posebej, če pristanemo na tezo, da mladostniki vrednot, ki vodijo v politično participacijo ne posedujejo v zadostni meri, na kar bi sicer lahko sklepali tudi iz nizke volilne udeležbe, ko dobijo volilno pravico.

Najprej pa si moramo sploh odgovoriti na vprašanja, ali mladi v resnici ne posedujejo takšnega vrednotnega profila, ki bi spodbujal politično participacijo, katere teme in problemi jih znotraj političnega življenja najbolj zanimajo in kako razumejo politično participacijo.

Danes so mladi pogosto portretirani kot narcisi, egoisti, potrošniki, predvsem pa kot nezainteresirani za skupno dobo, se pravi individualisti v slabšalnem smislu in nosilci t. i. krize vrednot (Ule, 2013). Pa je temu res tako? Za pravilno oceno vrednotnega profila mladih je najprej pomembno, kako razumemo individualizem. Individualizem, ki se zrcali v vrednotah mladih, je treba postaviti v kontekst družbe tveganja, v kateri živimo. Mladi danes spričo tveganj, ki jih čakajo v odraslosti, resda živijo po »novi etiki, ki sloni na dolžnosti

do samega sebe« (Ule, 2013: 94), kar pa še ne pomeni, da pozabljajo na skupno dobro.

Na podlagi različnih raziskav (Flere idr., 2013) in študij (Boljka in Narat, 2016) danes vse bolj ugotavljamo, da se mladi v Sloveniji zelo dobro zavedajo negotovosti, v katero so vpeti praktično v vsem svojem delovanju, naj bo to usmerjeno v sedanost, še toliko bolj pa, ko gre za delovanje, ki je vezano na organizacijo in načrtovanje prihodnosti. Preveč jih skrbi glede lastne prihodnosti, veliko razmišljajo o eksistencialnih temah, kot so revščina, brezposelnost, razvrednotenje izobrazbe, preseljevanje v tujino, družbena in ekonomska neenakost in pomanjkanje vrednot v družbi in politiki. Tudi zato ne preseneča, da raziskave ne kažejo na upad kolektivismu v prid porasta individualizma, ampak nasprotno prepričanost v nujnost odprave družbene nepravilnosti. Zato težko govorimo o upadu zanimanja mladih za t. i. velike (politične) družbene teme. To zanimanje lahko sicer razumemo tudi kot način, kako naj bi si mladi predstavljali odpravljanje družbene negotovosti, ki mladim preprečuje zasledovanje njihovih individualnih življenjskih projektov. Verjetno je to tudi del razlage, zakaj se mladostniki v političnem prostoru umeščajo bolj na politično levico in izražajo liberalna stališča, kar je tudi sicer značilno za to starostno skupino v drugih državah.

Hierarhija vrednot mladih v Sloveniji kaže na to, da so jim med vrednotami najpomembnejše osebno dostojanstvo, korektnost in poštenost, sledijo altruizem, strpnost in toleranca, najmanj pomembna pa sta jim družbeni ugled in materialni uspeh kot tipični individualistični vrednoti. Tezi, da mladih javne zadeve ne zanimajo in da so umaknjeni

¹ Besedilo prispevka v veliki meri temelji na poročilu Aktivno državljanstvo mladostnikov, ki ga je v letu 2016 pripravil Inštitut RS za socialno varstvo (Boljka in Narat, 2016).

v zasebnost, kjer ob podpori svojih staršev uresničujejo zgolj lastne biografske projekte, bi tudi zato težko pritrtili. Lastni biografski projekti so mladim sicer pomembni, saj gre tu za uresničevanje individualnih ciljev, a ne za ceno zapostavljanja skupnih družbenih ciljev, skupnega dobrega, skrbi za druge družbene skupine in pomena družbene pravičnosti. Tak vrednotni profil mladih nakazuje tudi, da bi lahko imeli velik participacijski potencial, še posebej, če ga razumemo tudi kot izražanje družbene kritičnosti, zavračanje družbenih neenakosti, lastno aktivno ukvarjanje s prihodnostjo in pogrešanje splošnih vrednot v družbi. Kljub temu orisani vrednotno-politični profil mladih še ne pomeni, da so tudi zares politično aktivni, da znajo in so pripravljeni svoje politične interese kot take tudi prepoznati in jih uresničevati na način konvencionalne politične participacije ter s tem postati relevanten, enakovreden in upoštevanja vreden politični akter. Mladi v Sloveniji torej imajo potencial za politično participacijo, vendar se ta le stežka pretvori v dejansko aktivno udejstvovanje na tem področju. Politična aktivnost mladih je izrazito nizka. Izpostavimo lahko dva možna dejavnika. Prvi je nizka raven znanja mladih o političnih zadevah, ki je, kakor kažejo tudi preračuni (Boljka in Narat, 2016) podatkov raziskave Mladina 2013 (Flere idr., 2013), v negativni povezanosti s politično aktivnostjo. Manj mladi vedo o politiki, manj verjetno je, da bodo politično aktivni. Drugi dejavnik je nezaupanje mladih v konvencionalno politiko. Pri mladih obstaja jasno izraženo nezaupanje v delovanje političnega sistema, ki je sicer v večji meri omejeno na mikro raven, na raven političnih odločevalcev, ki jih mladi nemalokrat razumejo kot koruptivne, nesposobne, nepravične, nevredne njihovega zaupanja in oddaljene od navadnega državljana. Mladi torej izkazujejo nizko raven zaupanja v politične odločevalce, so pa političnemu sistemu kot takemu kljub temu še vedno relativno naklonjeni. Vseeno velja šibka povezanost med politično aktivnostjo in prepadom med političnimi odločevalci in državljani. Manjša kot je zaznava tega prepada, višja je politična aktivnost mladih.

Na splošno lahko ugotovimo, da problem nizkih stopenj politične participacije ni v pomanjkljivih vrednotah mladostnikov; te so v največji možni meri usmerjene v skupno dobro in s tega vidika predstavljajo dobro podlago za sodelovanje mladih v politiki, ki nenazadnje pomeni upravljanje javnih zadev. Problem nizkih stopenj politične participacije mladih gre prej iskati v političnem sistemu in (konvencionalnih) procesih političnega odločanja, ki jih mladi ne razumejo kot del svojega sveta. Konvencionalne politike tako ne razumejo kot potencialnega poligona za uresničevanje njihovih kolektivnih interesov, na njem se ne počutijo kot enakopraven igralec, ampak konvencionalno politiko prej razumejo kot polje preigravanja in uresničevanja interesov odraslih posameznikov, čeravno so sami prepričani o njeni pomembnosti in njeni sposobnosti, da naslavlja in odpravi družbene probleme.

Kako torej premostiti te prepreke za povišanje politične participacije? Najprej lahko razmislimo o tem, kakšni naj bi sploh bili ukrepi za izboljšanje položaja na tem področju. Ti morajo biti oblikovani tako, da upoštevajo dejavnike, za katere smo na podlagi napisanega prepričani, da bi lahko pozitivno vplivali na politično participacijo mladih.

1. Mladi sicer imajo vrednotni profil, ki spodbuja participacijo, vendar to še ne pomeni, da takšnega profila ni potrebno dodatno spodbujati. Ukrepi naj torej spodbujajo vrednote, ki prispevajo k politični participaciji.
2. Mladih ne zanimajo vse politične teme. Najbolj jih zanimajo teme, ki so povezane z družbeno nepravilnostjo in t. i. eksistencialnimi temami (revščina, nizki dohodki, brezposelnost, visoki življenjski stroški, stanovanjski problem, pomanjkanje materialnih dobrin pri otrocih, delovni pogoji, izobraževanje, razvrednotenje izobrazbe, preseljevanje). Ukrepi naj torej naslavlajo probleme, ki jih kot družbene probleme razumejo tudi mladi.
3. Družbene probleme naj ukrepi naslavlja na način, ki je mladostnikom blizu (npr. IKT tehnologija, družabna omrežja, spletne aplikacije).
4. Ukrepi naj skušajo spremeniti politični sistem, da bo prepoznal in upošteval mlade kot enakopravno družbeno-politično skupino.
5. Mladi verjamejo v moč politike, zato bi lahko verjeli tudi v moč ukrepov, če bi bili njihovi rezultati otipljivi, vidni. Videti morajo, da je ukrep imel konkreten učinek.
6. Ukrepi morajo prispevati k premostitvi prepada med političnimi odločevalci in mladimi, k povečanju zaupanja v politični proces. Ta prepada je še posebej velik na mikro ravni, na ravni individualnih akterjev (poslanci, politični odločevalci) in ne toliko na ravni sistema samega.
7. Glede na to, da je informiranost o političnih zadevah (šibko) pozitivno povezana s politično participacijo mladih, bi morali v Slovenijo prenesti dobre prakse iz tujine, ki bi prispevale k poglobljanju znanja in boljšemu razumevanju političnih procesov in politike na sploh.

Prizadevati si je torej treba za oblikovanje in uveljavitev modela aktivnega državljanstva in politične participacije, ki bo naredil korak naprej od mladim prilagojenih in prav njim namenjenih oblik participacije (kot je npr. otroški parlament). Taki poligoni političnemu sistemu vse prevečkrat služijo zgolj za legitimacijo politične izključenosti tistih, ki volilne pravice in pravega političnega vpliva nimajo. Tako jih morda razumejo tudi mladi sami. Ta novi model (politične) participacije mora v svoje središče postaviti popolnoma enakopravno obravnavo mladih, še posebej tistih mladih, ki volilne pravice še nimajo, in zagotoviti resnično upoštevanje nji-

LITERATURA

Boljka, U., Narat, T. 2016. Aktivno državljanstvo mladostnikov : končno poročilo. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo, 2016.

Dahl, R. A. 1971. Polyarchy: Participation and opposition. New Haven: Yale University Press.

EU Open Data Portal. 2018. Flash Eurobarometer 455: European Youth. Dostopno prek: https://data.europa.eu/euodp/data/dataset/S2163_455_ENG (4. 4. 2018)

Eurostat 2016. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/eurostat> (20. 12. 2015)

Flere, S., R. Klanjšek, M. Lavrič, A. Kirbiš, M. Tavčar Kranjc, M. Divjak, T.

hovih političnih interesov, kjer bodo rezultati njihovih političnih prizadevanj resnično vidni in otipljivi. Le tako bodo dobili občutek, da so s strani širše družbe prepoznani kot enakopravni politični subjekti. **Zato je razprava o morebitnem znižanju starosti za pridobitev volilne pravice prepotrebna in vsekakor predstavlja korak v pravo smer.**

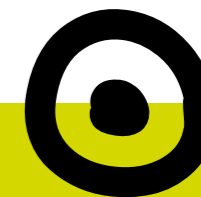
Nekaj **sklopov ukrepov oz. predlogov**, katerim bi morali politični odločevalci za dvig stopnje politične participacije posvetiti več pozornosti:

- začeti javno razpravo o znižanju starosti za pridobitev volilne pravice na 16 let,
- uvesti predmet državljanske vzgoje v vse razrede osnovne in srednje šole,
- ponovno obuditi javno razpravo o e-volitvah,
- upoštevati načelo enakosti pri ocenjevanju učinkov vseh javnih politik na koristi otrok in mladostnikov (t. i. *child and youth mainstreaming*),
- izboljšati merjenje potreb mladostnikov in mladih z vidika zagotavljanja njihovih pravic in interesov.

Boroja, B. Zagorc in A. Naterer. 2013. Slovenska Mladina 2013: Življenje v času deziluzij, tveganja in prekarnosti [datoteka podatkov]. Slovenija, Maribor: Filozofska fakulteta, Univerza v Mariboru [izdelava], 2013. Hrvatska, Zagreb: Friedrich-Ebert-Stiftung Kroatien [izdelava], 2013. Slovenija, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Arhiv družboslovnih podatkov [distribucija], 2014. ADP - IDNO: MLA13.

Inglehart, R. 1997. Modernization and postmodernization: Cultural, economic, and political change in 43 societies. Princeton (New Jersey), Chichester: Princeton University Press.

Ule, M. 2013. Spreminjanje vrednot v sodobnih življenjskih potekih [Prispevek na konferenci]. Etika v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: Zbornik predavanj 49: 89–96. Dostopno prek: <http://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/nastran-ule.pdf> (15. 7. 2016).

Ana Štromajer,
Mladinski svet
Slovenije

VKLJUČUJMO

MLADE!

A

Aktivno vključevanje mladih v družbo postaja vse večji izziv povsod po Evropi. V primerjavi z drugimi zahodnoevropskimi demokracijami je v Sloveniji (konvencionalna politična) participacija mladih zelo šibka. Razlogov je več. Mladi se počutijo nevidne in neupoštevane, saj se od njih pričakuje le, da bodo sprejemali dane razmere, izkoriščali dane možnosti, se izobraževali itd., ne pa tudi vključevali v odločanje. Čeprav se govori, da so mladi prioriteta, da so pomemben segment družbe, že pri pregledu kandidatnih list na volitvah lahko opazimo, da so mladi slabo zastopani oziroma kandidirajo v okrajih, ki so slabše izvoljivi. Nezmožnost vplivanja na odločanje, pokroviteljski odnos institucij in odtujenost političnih akterjev od mladih prav tako pogosto znižujejo motivacijo mladih za participacijo. Participacija mladih odločevalcem marsikdaj tudi ni v interesu, saj jo dojemajo kot oviro in ne kot prispevek za kvalitetnejše delo. Kot primer lahko navedemo, da je Mladinski svet Slovenije (MSS) v lanskem letu podal pobudo za vključitev predstavnika MSS v Ekonomsko-socialni svet, do česar pa ni prišlo. Velikokrat odločevalci vzpostavljajo razne druge oblike sodelovanja z mladimi, ki predstavljajo tako imenovani povabljen prostor. Prostor, kamor so mladi povabljeni, da razpravljajo, vendar običajno na koncu ni rezultatov ali sprememb.

K neupoštevanju mladih prispeva tudi nizka udeležba mladih na volitvah, saj se zaradi nje politične stranke, liste in kandidati za položaje v svojih predvolilnih programih redko obračajo na mlade kot ciljno publiko.

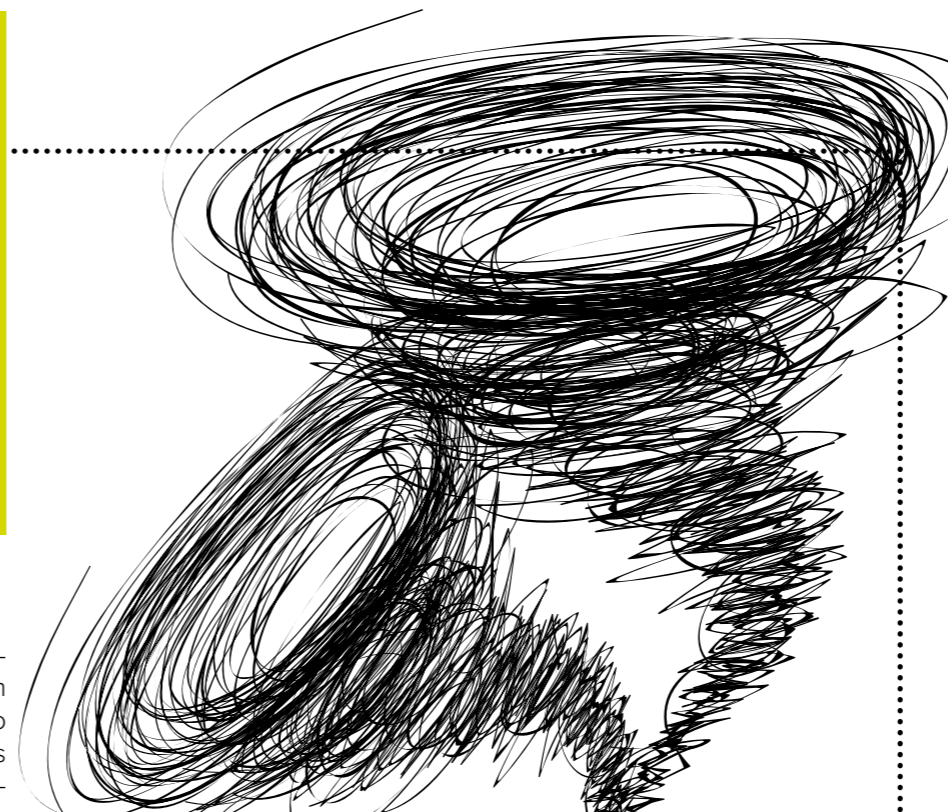
Participacija mladih in ustvarjanje pogojev zanjo sta pomembna izziva današnjih demokratičnih družb in ključna pogoja za napredek družbe in njen trajnostni razvoj.

V programskem dokumentu MSS iz leta 2017 je participacija opredeljena kot »aktivno sodelovanje mladih pri sprejemanju odločitev o katerikoli zadevi (tudi širše v političnem prostoru), ki zadevajo oblikovanje družbe, v kateri živimo«.

STRUKTURE IN AKTERJI NA PODROČJU PARTICIPACIJE

Za participacijo so ključnega pomena mladinske organizacije, ki so že po definiciji namenjene participaciji mladih in predstavljajo učno polje, na katerem mladi spoznavajo in uporabljajo demokratične procese odločanja. Mladi s članstvom v mladinskih organizacijah soodločajo o programu, aktivnostih, stališčih in drugih zadevah, povezanih z mladinsko organizacijo. Preko mladinskih organizacij in drugih mladinskih struktur lahko posamezniki kot predstavniki določene ciljne skupine sodelujejo pri javnem odločanju. Mladinske organizacije in predstavniška telesa mladih namreč zastopajo mlade v razmerju do lokalnih in nacionalnih odločevalcev.

Pomembno vlogo pri spodbujanju in učenju participacije ima tudi formalni izobraževalni sistem. Za večje vključevanje mladih v odločevalske procese je mlade potrebno opolnomočiti s kompetencami aktivnega državljanstva in jih učiti o pomenu aktivnega udejstvovanja v družbi že od samega začetka. Šolske učne načrte za osnovne in srednje šole bi bilo potrebno okrepiti z vsebinami za spodbujanje demokratičnih procesov in participacije, t. i. državljsko vzgojo, in jih ne zgolj izvajati v okviru obveznih izbirnih vsebin.

Pomemben instrument, preko katerega se mladi lahko neposredno vključujejo v dialog z odločevalci, je strukturirani dialog. Strukturirani dialog je odprt, nenehen, pregleden, dolgoročen in sistematičen dialog med mladimi in nosilci oblasti na lokalni, nacionalni in evropski ravni. Mladi preko strukturiranega pristopa oblikujejo konkretne rešitve na teme, ki so zanje pomembne, in jih preko konstruktivnega dialoga naslovijo na odločevalce. Tak proces omogoča in spodbuja komunikacijo med mladimi in odločevalci, po drugi strani pa se znotraj procesa na odločevalce naslavlja konkretne predloge, na katere ti podajo svoje mnenje.

POMEN PARTICIPACIJE NA LOKALNEM NIVOJU

Participacija mladih je šibka tudi na lokalni ravni, kar zavira razvoj mladinskih politik in posledično ustvarjanje mladim prijaznega okolja. Na šibko participacijo mladih vpliva tudi dejstvo, da se velik del mladih izobražuje v univerzitetnih središčih izven kraja stalnega bivališča in so zato težko aktivni v lokalnem okolju, iz katerega prihajajo. Lokalne skupnosti pa mladim ne ponujajo priložnosti, ki bi jih pritegnile k vračanju v lokalno okolje.

Struktura, ki je med drugimi na voljo mladim za vključevanje v dialog z lokalnimi odločevalci, so mladinski sveti lokalnih skupnosti (MSLS), krovna združenja mladinskih organizacij, ki imajo sedež v določeni lokalni skupnosti. Zastopajo interese mladih in mladinskih organizacij v občini in so nosilci mladinskega dela in mladinske politike na lokalni ravni.

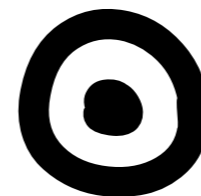
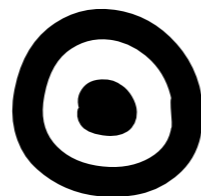
Celostna ureditev politike participacije mladih v Sloveniji na vseh ravneh je nujno potreben korak k doseganju avtonomije mladih in njihovi aktivni participaciji v družbi ter posledično k zagotavljanju trajnostnega družbenega razvoja.

USPEŠNA DRUŽBA JE DRUŽBA, KI JO SOUSTVARJAJO MLADI

Mladi so pogosto najbolj prezrt del družbe, za katerega po mnenju mnogih ni treba uvajati posebnih ukrepov. Tako razmišljanje pa zaradi pomembnosti življenjskih prehodov, ki jih posameznik opravi v obdobju mladosti, ni ustrezno. Če si torej želimo zdravo, skladno in povezano družbo, ki bo nudila perspektivno prihodnost in v kateri bodo ljudje z veseljem in produktivno živeli, moramo ustrezno poskrbeti prav za mlade – skupaj z njimi.

V Mladinskem svetu Slovenije si pri tem prizadevamo za sodelovanje vseh družbenih akterjev, ki lahko kakorkoli prispevajo k izboljšanju obstoječih okoliščin in pogojev. Prizadevamo si za razvoj dolgoročne in usklajene politike, ki bo ustrezala potrebam mladih, jim omogočila uspešno integracijo na trg dela ter jih motivirala k vseživljenjskemu učenju. Tako lahko namreč pomembno vplivamo na kakovost življenja v Sloveniji in prihodnost naše družbe.

Pogosto lahko tudi s strani EU in držav članic slišimo, da mladi zaradi svoje inovativnosti predstavljajo prihodnost in pomemben del družbe, ki ne sme ostati preslišan, a žal so to le besede. Če so mladi resnično prioriteta, je potrebno vanje vlagati. In če so prihodnost, jim moramo dovoliti, da soustvarjajo lastno prihodnost.

POMEN MLADINSKEGA DELA ZA PARTICIPACIJO MLADIH

Tea Jarc,
trenerka v mladinskem delu

N

Na vročo poletno noč, ob šumenju reke in petju čričkov, sem v svojih najstniških letih sodelovala v eni izmed najbolj vročih debat, ki je bila takrat zame in moje prijatelje odločilnega pomena. Ure in ure smo se pogovarjali, pregovarjali, vzdihovali, pa tudi kričali in se jezili zaradi teme, za katero smo verjeli, da je enostavno najpomembnejša tema, o kateri je nujno sprejeti odločitev. Vsi strastni, vsak s svojimi stališči, svojim pogledom in brez pomislekov smo delili svoje mnenje in poskušali ostale prepričati v svoj prav. Malo smo se vmes sicer tudi poslušali in bili pripravljeni sprejeti kakšen kompromis, a predvsem je šlo za burno debato in izmenjavo stališč. In na koncu smo le prišli do odločitve.

In tema te debate je bila, kako dolge morajo biti vrvice, da jih še shranjujemo. Šlo je seveda za naš letni tabor, za taborno vodstvo in za pogled na to, kako delamo z našim materialom. Ko sedaj pogledam nazaj, se lahko vse skupaj sliši precej absurdno.

Vendar pa je šlo ob tem še za veliko več. V takih in podobnih debatah je v resnici šlo za to, kako skrbni smo, katere vrednote imamo in jih želimo prenašati na mlajše generacije, kako želimo skrbeti za materialno in finančno stabilnost organizacije, kako se pogovarjamo, sprejemamo odločitve in kako vodimo organizacijo.

In mladinsko delo in participacija mladih predstavljata prav to.

Veliko mladih se pridruži mladinskim organizacijam z namenom aktivnega preživljanja prostega časa. Verjetno so jim všeč aktivnosti, ki jih organizacija ponuja, druženje, prijatelji in odkrivanje nečesa novega. Sprva gre velikokrat za prostočasne aktivnosti, ki pokrivajo interese mladih in preko katerih ti mladi svoje interese šele razvijajo. Prek vključenosti v organizacijo mladi tako razvijajo svoje

talente, se izobražujejo, družijo in sodelujejo pri različnih aktivnostih. Takrat niti ne razmišljajo, da gre za participacijo in besede verjetno sploh ne poznajo ali pa je vsaj ne uporabljajo in o njej niti ne razmišljajo.

Pomen participacije se tako velikokrat pojavi skrivoma, brez pravega zavedanja in brez tega, da bi člani organizacije to nujno znali prepoznati, ubesediti in temu pripisati neko vrednost.

Začne pa se že s tem, ko postaneš član neke organizacije. To pomeni neko osnovno udeležbo, sodelovanje v organizaciji. Če si med bolj aktivnimi člani, se to razvija naprej prek tega, da sodeluješ pri odločitvah o dejavnostih organizacije. Morda se zdi, da gre sprva za majhne odločitve, a te so pogosto temelj delovanja in predstavljajo samo bistvo mladinskih organizacij. Morda gre ravno za odločitev o tem, kaj narediti s kratkimi vrvicami in če so te še uporabne, ali pa za to, kakšne delavnice ali dogodke bo organizacija organizirala ali kje bo imela letni tabor, kakšen material bodo kupili ali celo kam bodo šli na mladinsko izmenjavo. Mladinski voditelji sodelujejo še pri drugih odločitvah, ki pa že velikokrat ključno vplivajo na razvoj celotne organizacije, o tem, kaj so strateške usmeritve organizacije, njihova stališča in vrednote. Ter o tem, kako bodo to predstavljali navzven.

Vse to mlade vodi v sprejemanje odločitev ne le o tem, kaj so njihovi interesi, temveč tudi o tem, na kakšen način bodo delovali, da bodo ti interesi doseženi. Ob tem so lahko mnenja različna, lahko pride do konfliktov, kreganja in nesoglasij. Vendar se tudi ob tem mladi učijo. Seveda timskega dela, ampak tudi tega, kako se pogovarjamo, kako rešujemo konflikte in kako se na koncu nekaj dogovorimo. Širše gledano to predstavlja kulturo organizacije in s tem kulturo skupnosti, vrednote in načela, ki jih mladi želijo negovati.

Participacija pomeni udeležbo oziroma sodelovanje. Ko govorimo o mladih in mladinskem delu, to običajno povezujemo z udeležbo mladih v organizacijah mladinskega sektorja in njihovo sodelovanje v prostočasnih aktivnostih. Vendar pa gre v mladinskem delu velikokrat še za mnogo več. Ne gre torej zgolj za udeležbo, temveč gre za sodelovanje in soustvarjanje. In gre za sodelovanje mladih pri sprejemanju odločitev. In to predstavlja še višjo raven participacije, tisto, ki je še bolj tehtna in pomenljiva.

Vse to pa omogoča ravno mladinsko delo, ki ustvarja torej varen prostor,

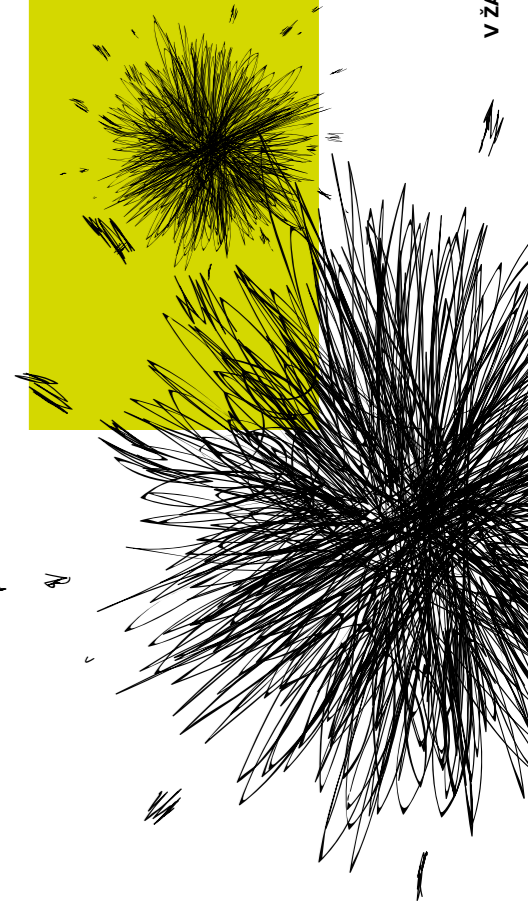
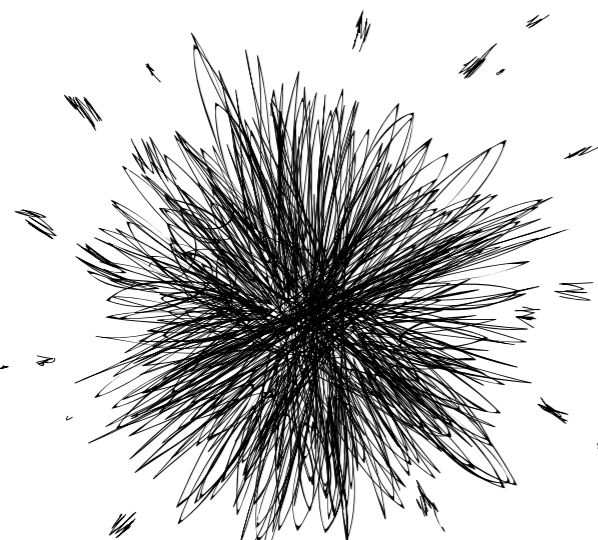
kjer lahko mladi ne le raziskujejo in nadgrajujejo svoje interese, znanje in želje, temveč vse to soustvarjajo in oblikujejo. Pri tem sprejemajo odločitve, ki so zagotovo kdaj tudi napačne, se ob tem nekaj novega naučijo, svoje znanje prenašajo naprej na mlajše generacije ter sprejemajo odločitve tudi o tem, v kakšni organizaciji želijo biti.

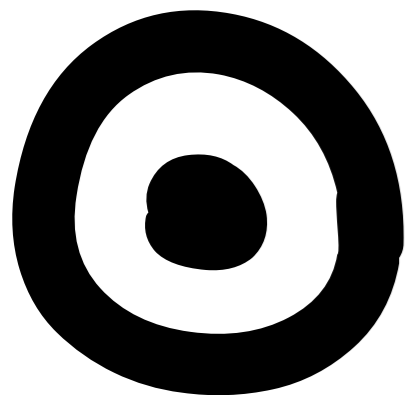
In če ta pristop prenesemo na širšo sliko, kaj hitro vidimo, da se te kompetence in vrednote, želja po sodelovanju, prispevanju in grajenju skupnosti, lahko aplicirajo tudi na širšo družbo. S spodbujanjem participacije mladih tako lahko krepimo odnos mladih do družbe, do vprašanj in izzivov današnjega sveta, do tega, kako in na kakšen način želimo živeti in delovati, sprejemati odločitve, s čimer konec koncev krepimo tudi odnos do političnega sistema in demokracije.

In v današnjem času, ko prevladuje predvsem individualizem, ko je uspeh v šoli vse prevečkrat merjen le na podlagi tega, koliko znaš ponoviti, ne pa na podlagi tega, kolikokrat dvomiš in izraziš svoje mnenje, ko se sprejemanje odgovornosti in stanje za lastnimi stališči umika udobju in prilagodljivosti, je mladim potrebno ponuditi in pokazati alternativo.

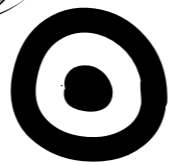
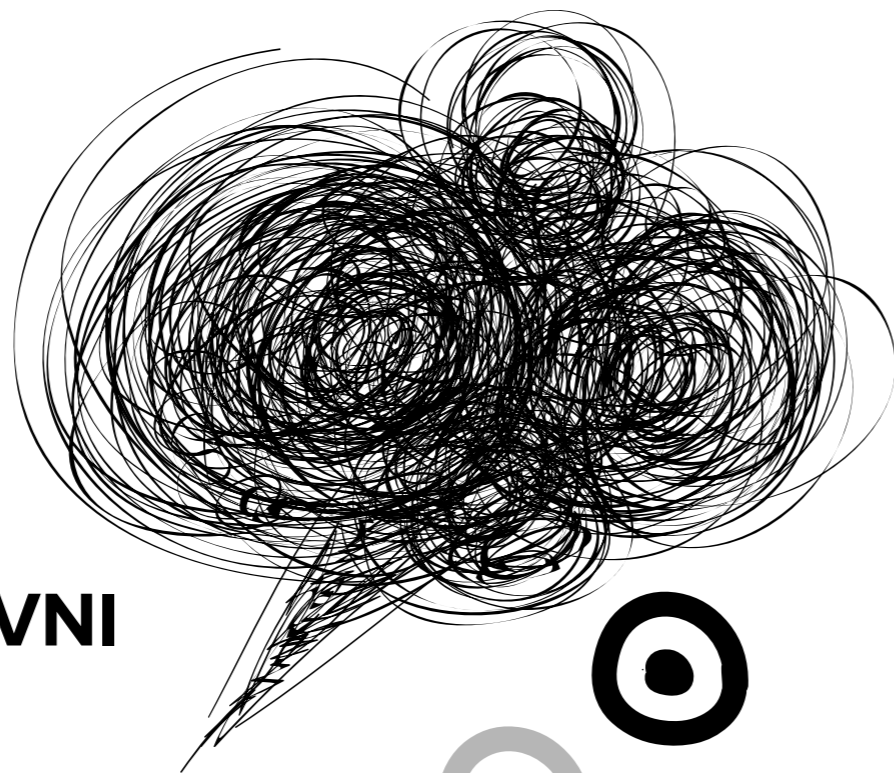
Tu pa igra ključno vlogo ravno mladinsko delo. S svojim pristopom, varnim prostorom, provokativnostjo in dopuščanjem mladim, da enostavno sodelujejo, četudi niti ne poznajo besede »participacija«, skrbi za zdrav odnos mladih tudi do širših družbenih tem. Včasih zelo posredno, a velikokrat zelo učinkovito.

In glede na svoje izkušnje, tako na osebнем področju kot širše v mladinskem delu, zagotovo lahko trdim, da mladinsko delo vzgaja mlade, ki si želijo sodelovati. Mlade, ki so pripravljene povedati svoje mnenje, ga zagovarjati, se zavzeti za to, v kar verjamejo, in so se za to pripravljene tudi boriti. Ne samo za shranjevanje vrvic, temveč tudi za mnoge tehtnejše zadeve.

Tina Hočevar,
Evropski mladinski forum

PARTICIPATIVNI PRORAČUN Z MLADINSKIM PRIDIHOM

Inovativne oblike participacije mladih burijo domišljijo mladinskega sektorja zadnjih nekaj let. Predvsem zato, da bi mlade preko novih oblik spodbudili k participaciji v demokratičnih procesih, hkrati pa odprli nove priložnosti za participacijo in dosegli višjo stopnjo participacije mladih.

Daljnega leta 1989 so v Braziliji prvič izvedli t. i. participativni proračun. Gre za demokratični proces, v katerem člani skupnosti neposredno odločajo, kako porabiti del javnih sredstev. Glavni namen participativnega proračuna je vključevanje prebivalcev v procese soodločanja in povečanje učinkovitosti javnega proračuna. Dodana vrednost omenjenega procesa pa je nedvomno to, da spodbuja vključevanje prav vseh prebivalcev skupnosti, še posebej tistih, ki so običajno iz tradicionalnih oblik vključevanja v javno življenje izključeni (kot na primer revnejše prebivalstvo, priseljenci, nestalni prebivalci in mladi), in tako poskrbi, da so tudi njihovi interesi zastopani v procesih, ki imajo (ne)posredne učinke na njihov položaj. Eden izmed teh procesov je nedvomno

tudi razporejanje javnega proračuna. Javni proračun je osnova za kvalitetno izvajanje katerekoli politike. Brez finančnih sredstev, ki podpirajo izvajanje konkretno mladinske politike, razvoja na tem področju ne bomo dosegli, predpisani ukrepi se ne bodo izvajali, učinek politike pa bo enak nič. Za kakovostno izvajanje mladinske politike z dolgoročnimi učinki za položaj mladih je potreben ustrezen proračun. Torej zakaj ne bi prav mladi, ki svoj trenutni položaj najbolj poznajo, imeli moči odločanja o razporejanju javnih sredstev?

Eden od prvih primerov **participativnega proračuna za mlade** je iniciativa **Youth lead the change** iz ameriškega Bostona, kjer mladi v starosti od 12 do 25 let sedaj že peto leto zapored soodločajo o delu mestnega proračuna, ki znaša kar milijon dolarjev. Ne gre pa samo za odločanje o delu proračuna, temveč so mladi vključeni v oblikovanje in razvoj projektnih idej, nato o predlogih glasujejo in sodelujejo pri izvajanju izbranih projektov. Celoten proces

prispeva h krepitvi sodelovanja med mladimi v skupnosti, razumevanju in poznavanju med mladimi in lokalnimi odločevalci ter krepitvi znanja in kompetenc mladih. S tem se javno življenje približuje mladim in krepi njihovo državljansko zavest.

V New Yorku pri participativnem proračunu sodelujejo mladi, še preden dobijo volilno pravico, in sicer že od 10. leta dalje. Mladi se tako že zgodaj učijo demokratičnega odločanja in soustvarjanja v dobro skupnosti. V državah članicah OECD se najde kar nekaj primerov participativnega proračuna za mlade, ki potekajo na **lokalni ravni** ali pa celo **v šolah**, ko dijaki odločajo o delu šolskega proračuna.

Tudi v Sloveniji je nekaj občin, ki so prepoznale potencial, ki ga participativni proračun ponuja za vključevanje mladih v procese odločanja, vendar je delež teh občin še vedno zelo nizek. Bi se pa po mojem mnenju Slovenija lahko pogumno pridružila Portugalski, ki je prva in zaenkrat

edina država na svetu, ki je izvedla **participativni proračun za mlade na nacionalni ravni**. Lansko leto so mladi med 14. in 30. letom starosti soodločali o razporeditvi dela proračuna v vrednosti 300 milijonov evrov. Mladi iz cele države so lahko preko spleta ali preko lokalnih dogodkov, namenjenih participativnemu proračunu za mlade, oddali svoje projektne predloge po tematskih sklopih (vključujoče športne aktivnosti, socialne inovacije, izobraževanje za znanost in okoljski trajnostni razvoj), o njih nato glasovali in najvišje uvrščenim projektom omogočili financiranje do višine 75.000 evrov.

Slovenija se lahko pohvali z mladinskim sektorjem, ki se je že izkazal z inovativnimi idejami in vodilnimi projekti na področju participacije mladih. Imamo dobro zasnovo, znanje in bogate izkušnje, ki jih lahko izkoristimo, da postanemo druga država na svetu s participativnim proračunom za mlade na nacionalni ravni in s tem prispevamo k državnemu proračunu, ki bolje naslavlja potrebe mladih.

Torej, Slovenija, si upamo?

Dvodomnost kot primer dobre prakse PRI POVEČANJU PARTICIPACIJE MLADIH V LOKALNEM OKOLJU

Simon Vrbanič,
Mladinski svet Gornja Radgona

Ekspiriment je potekal v okviru vseslovenskega projekta Mladi odpiramo prostor. S tem projektom je Mladinski svet Gornja Radgona postal prvi mladinski svet z dvodomno strukturo v Sloveniji, zaradi izražene interesa, aktivnega dela in primerne velikosti občine. Strokovno in svetovalno podporo projektu so nudili Mladinski svet Slovenije, Mladinski svet Ajdovščina in Mladinski svet Ljubljana.

Potreba po poskusni izvedbi projekta dvodomne strukture je izhajala iz zakonsko opredeljene oblike mladinskih svetov, ki so sestavljeni iz članstva mladinskih organizacij. Z dvodomno strukturo se je v praksi vzpostavil drugi steber, imenovan spodnji dom, mladinsko predstavništvo, ki so ga sestavljali mladi, neposredno izvoljeni s strani mladih.

Bistvena razlika med enodomno in dvodomno strukturo je v tem, da so v mladinske svete, ki so enodomni, vključene mladinske organizacije, mi pa smo z eksperimen-

Poznamo več načinov, kako povečati participacijo mladih. Eden izmed načinov je sodelovanje v projektih. V Gornji Radgoni je Mladinski svet Gornja Radgona sodeloval pri eksperimentalnem projektu, kjer smo želeli v praksi preizkusiti, kako sploh povečati vlogo mladinskega sveta pri zastopanju interesov mladih v občini?

tom dali neorganizirani mladini možnost, da kandidirajo in tako dobijo svoj glas v občini.

Kot primer, kako deluje dvodomna struktura, lahko navedemo razliko med Državnim zborom in Državnim svetom. V Državnem zboru sedijo izvoljeni predstavniki ljudstva, Državni svet pa sestavljajo predstavniki družbenih in interesnih skupin, podobno kot mladinski sveti lokalnih skupnosti, kjer so vključene mladinske organizacije z različnimi interesnimi, nazorskimi ali političnimi usmeritvami.

Sedem mladih, od tega dve ženski in pet moških, ki so se odzvali povabilu in kandidirali na volitvah, so morali za namen eksperimenta pripraviti volilno kampanjo in se udeležiti javnega soočenja kandidatov. Na dan zakonodajnega referendumu o družinskem zakoniku smo vzporedno izvedli volitve na štirih volilnih območjih po celotni občini. Kot na pravih volitvah smo imeli predsednika volilne komisije in člane volilne komisije, ki so skrbeli za pravilno izvedbo volitev.

Volitev se je udeležilo 77 mladih, kar je približno 6,3 % mladih v občini. Temu izidu je botrovalo dejstvo, da je bilo na voljo osem mest v spodnjem domu in žal samo sedem kandidatov, tako da ni bilo pravega boja za prosta mesta. Izmed izvoljenih kandidatov so mladi izvolili predsednico in šest članov, ki so sodelovali v spodnjem domu dvodomne strukture.

Z vidika participacije in poznavanja mladih o pomenu in delu mladinskega sveta je bilo sodelovanje v eksperimentu vsekakor doprinos lokalni skupnosti. Nekateri kandidati so sploh prvič razmišljali, kako lahko tudi sami prispevajo k izboljšanju stanja v lokalni skupnosti.

Pri sodelovanju v projektu smo poleg aktivnih mladih pridobili tudi novo mladinsko organizacijo. Po končanem projektu je na pobudo mladih, ki so imeli podobno mišljenje o odsotnosti povezovanja in druženja med mladimi, nastalo novo mladinsko društvo Vitez Negova, ki je postala tudi polnopravni član Mladinskega sveta Gornja Radgona in se aktivno vključilo v soustvarjanje mladinskega in drugega dogajanja v občini.

Učinke težko meriš, a če pogledamo, da je od projekta minilo že precej časa, lahko trdimo, da je sodelovanje v projektu povečalo prepoznavnost lokalnega mladinskega sveta tako pri mladih kot občini. Tisti mladi, ki so imeli željo po nadaljnjem sodelovanju, so se vključili v obstoječe strukture ali kot je bilo omenjeno prej ustanovili novo mladinsko organizacijo v lokalnem okolju.

Po mojih dolgoletnih izkušnjah ni čudežnega recepta, kako povečati participacijo mladih, se pa večletno dobro delo, vključevanje in povabilo ter sodelovanje mladih na različnih lokalnih ali regionalnih projektih vedno obrestuje.

Prvi pogoj je, da se mladim nudi prostor in zaupanje, da lahko izrazijo svoje potrebe in želje. Pomembno je tudi neformalno druženje, saj se takrat spletejo vezi, ki pomagajo pri nadaljnjih projektih.

Velikokrat pozabljamo, da je participacija tek na dolge proge. Da pa mladi takšen tek lahko zdržijo, morajo imeti primerne pogoje, urejeno infrastrukturo, dovolj sredstev in zaupanje odločevalcev. Samo tako bomo imeli aktivne mlade, ki bodo soustvarjali lokalno okolje in bodo postali aktivni državljani in občani.

“ZA KREPITEV PARTICIPACIJE MLADIH (IN STARIH) JE SEVEDA POTREBNO **VELIKO VEČ OD DIGITALNIH ORODIJ**, NAJ BODO ŠE TAKO LEPA IN MODERNA.”

Intervju s Filipom Dobraničem

Filip Dobranič je debater, filozof, sociolog kulture in teoretik na področju družbenih omrežij. Nekdanji svetovni prvak v debati je eden od soustanoviteljev zavoda Danes je nov dan, Inštituta za druga vprašanja, kjer skrbi za hekanje in <3. Širši javnosti so poznani predvsem po svojem največjem projektu Parlameter, ki ga je finančno podprl tudi Google.

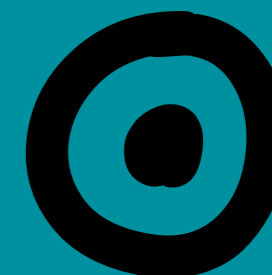
Borut Cink, MOVIT,
foto: Tilyen Mucik in arhiv mlad.si

Danes te verjetno večina pozna predvsem po portalu Danes je nov dan, ki je nastal jeseni 2012 kot sopotnik, integralni del in podpornik vstajniških gibanj. Oktobra 2013 pa ste s somišljeniki ustanovili Inštitut za druga vprašanja, ki se osredotoča na (digitalno) politično participacijo, transparentnost in nadzor. Komu (ali čemu) pripisuješ zasluge, da je družbena angažiranost postala ne samo pomemben del tega, kar počneš, ampak kar tvoje poslanstvo?

Iskreno predvsem protestom leta 2012. Do takrat sem bil samo v imenu družbeno oz. politično aktiven. Udejstvovanje v debati in debatnih

tekmovanjih me je sicer konstantno opozarjalo na probleme, krivice in vprašanja sodobnosti, vendar vse do slovenskih vstaj nisem čutil nekega realnega naboja, da bi pa jaz osebno lahko kaj ukrenil.

Kako potem doživljaš precejšnjo nezainteresiranost velike večine mladih za konvencionalno politično participacijo? Kaj so po tvojem mnenju ključni razlogi za to? Na koga bi lahko pokazali s prstom? Politike in politične stranke? Starše? Izobraževalni sistem?

Kar na cel sistem. Verjamem, da sta ključna dva dejavnika, ki v bistvu oba prinašata enak sentiment popolne nemoči. Na eni strani gre za popolno pomanjkanje vzvodov za »prilaščanje sveta« ali kakšno drugo pomenljivo vplivanje na družbenopolitično dogajanje. Ker če zajamemo sapo in zares pomislimo, kaj hitro zaključimo, da onkraj volitev in občasnega referenduma naključna (mlada) prebivalca Slovenije nima vzvoda, na katerega bi se lahko oprla, da bi kaj spremenila.

Na drugi strani pa ne moremo pozabiti na legalizirano korupcijo kapitalistov in oblastnikov – v svetu, kjer se toliko lobira in kjer politična kariera pomeni višjo plačo v zasebnem sektorju (kot dokazujeta na primer Blair in Clinton ter jima pritrjuje minister Počivalšek, ko reče, da če kdo po enem mandatu na ministrstvu ne

more najti službe v zasebnem sektorju, si je čisto sam kriv), od ljudi ne moremo pričakovati upanja in vere v njihovo lastno zmožnost spreminjanja sveta.

Teza, ki je bila večkrat dokazana z različnimi verodostojnimi raziskavami, je pokazala, da je situacija precej drugačna, ko govorimo o mladih in nekonvencionalni politični participaciji (podpisi peticij, protesti, uporaba družbenih omrežij itd.). Kako si ti razlagaš to razkorak med konvencionalno in nekonvencionalno politično participacijo mladih?

Tako kot pri prejšnjem vprašanju – če se ljudem (niti ne nujno samo mladim) ponudi vzvode do družbene moči, jih bodo zgrabili in pritisnili nanje. Ko mladi vzvode prepoznajo kot učinkovite (in tukaj gre za njihovo percepcijo), jih tudi uporabijo.

Kako na participacijo mladih vpliva digitalizacija, ki je tako rekoč prisotna na vseh področjih družbe?

Jaz bi rekel, da digitalizacija sama nima nekega hudega vpliva na participacijo. Medij participacije se je spremenil, ampak ključno tukaj je osiromašenje realnih možnosti sodelovanja. Ni kriva digitalizacija, ampak konkretne politike, ki preprečujejo skupnostim, da vplivajo na dogajanje v parlamentu, vladi in drugje.

Kako naj se temu trendu oz. spremembam, ki jih prinaša digitalizacija, prilagajajo različne strukture v Sloveniji (od države do civilnodružbenih organizacij), da bodo zmožne izkoristiti potencial, ki ga za spodbujanje participacije mladih ponuja digitalni svet?

Predvsem tako, da na digitalno ne gledajo kot nekaj sekundarnega ali

celo tujega »mesenemu« svetu. Ne naseljujemo namreč dveh svetov (online in offline), ampak enega, v katerem se digitalno in analogno prepletata in mešata v skupno celoto.

E-volitve se mnogokrat omenja kot prelomnico v povezavi s konvencionalno politično participacijo mladih. Ekipa Danes je nov dan zagotovo sodi med največje poznavalce področja e-participacije. Ali so e-volitve tista odločilna bilka ali ne in zakaj tako meniš?

Elektronske volitve so zelo širok pojem, ki vsebuje tudi stare dolgočasne volitve na volilnih enotah, le da te potekajo na zaslonu na dotik namesto na papirnatih lističih. Na kar ponavadi mislimo, ko rečemo e-volitve so v bistvu internetne volitve, torej glasovanje, ki naj bi načeloma potekalo kjer koli imamo internetno povezavo.

Nobena od teh dveh opcij ni odločilna bilka, predvsem pa obe rešitvi prinašata kup varnostnih tveganj, ki jih po mojem mnenju ni vredno sprejemati. Rešitev demokratičnega deficita se ne skriva v mobilni aplikaciji ali novem volilnem sistemu, ampak kvečjemu v resnem in dolgotrajnem delu na vseh področjih političnega udejstvovanja.

Kakšno je tvoje stališče do zniževanja starosti za pridobitev volilne pravice na 16 let? Zakaj se ti zdi oz. ne zdi smiselno?

Iskreno se mi zdi od dejanskega predloga bolj zanimiv diskurz, ki ga spremlja. To se mi zdi še ena navidezna rešitev problemov demokratičnega deficita. Samo po sebi zniževanje starosti za pridobitev volilne pravice verjetno ni problematično, vendar v luči siceršnjega uničevanja demokratičnih institucij in potenciala za demokratično udejstvovanje tovrstni predlogi prej služijo zakrivanju uničevanja demokratičnosti kot učinkovitemu in trajnemu vzpodbujanju participacije.

Kakšen je vpliv orodij, kot je Parlameter, ki ste ga razvili v okviru spletne platforme Danes je nov dan, na krepitev participacije mladih? Ali so digitalna orodja dovolj ali je za spodbujanje participacije mladih potrebno še kaj več?

Za krepitev participacije mladih (in starih) je seveda potrebno veliko več od digitalnih orodij, naj bodo še tako lepa in moderna. Vpliv Parlametra (kot drugih tovrstnih orodij) namreč velikokrat ni direkten. Takšna orodja šele ustvarjajo kontekst, v katerem se lahko rodi konkretna

»Jaz bi rekel, da digitalizacija sama nima nekega hudega vpliva na participacijo. Medij participacije se je spremenil, ampak ključno tukaj je osiromašenje realnih možnosti sodelovanja. Ni kriva digitalizacija, ampak konkretne politike, ki preprečujejo skupnostim, da vplivajo na dogajanje v parlamentu, vladi in drugje.«

participacija. Dostop do informacij je seveda ključna sestavina tovrstnega delovanja. Pri Parlametru opažamo predvsem drugo- in tretjeročne učinke – ne gre toliko za to, da mladi masovno obiskujejo parlameter.si, ampak da to platformo uporabljajo novinarji in drugi nosilci družbene moči, ki potem na podlagi in s pomočjo Parlametra nagovorijo mlade.

Če se od problemov ozreva proti možnim rešitvam. Kje sploh začeti, če želimo, da bi se trend participacije mladih obrnil navzgor? Kaj bi ti svetoval predsedniku vlade, ki bi se s tem izzivom resnično želel soočiti?

Naj začne ustvarjati vzode, s katerimi lahko javnost učinkovito in aktivno sodeluje pri skupnostnih odločitvah. Kot predsednik vlade naj najprej razveljavi odločitev prejšnje vlade in ponovno prične objavljati zapisnike sej vlade ter naredi svoje delo bolj transparentno. Potem pa naj s sprehodom od ministrstva do ministrstva razmisli, katere vzode lahko ponudi javnosti (še najlažje je poiskati tiste, ki so v zadnjih letih izginili).

Podpira naj civilno družbo ter organizacije in strokovnjake, ki nimajo vulgarnih političnih interesov po oblastništvu, ampak so predvsem vsebinsko zavezani k političnim ciljem. Če si lahko dovolim parafrazirati Williama Gibsona: demokracija je že tu, le enakomerno ni porazdeljena.

Če odgovornost za krepitev participacije mladih razširiva izven polja političnih strank, kako naj mladinske organizacije (oz. vse nevladne organizacije) gradijo most med digitalno in nedigitalno participacijo mladih? Tako, da spoznajo, da je most že vzpostavljen. Če bodo mladi sodelovali na nedigitalnem dogodku, bodo s seboj prinesli mobilne telefone in z eno nogo/roko/očesom ves čas ostali povezani s spletom. Velikokrat so ravno

(mladi) ljudje ta most, ki bi ga vsi radi zgradili. Mostov tako morda ni tako potrebno graditi, kot jih je potrebno vestno uporabljati.

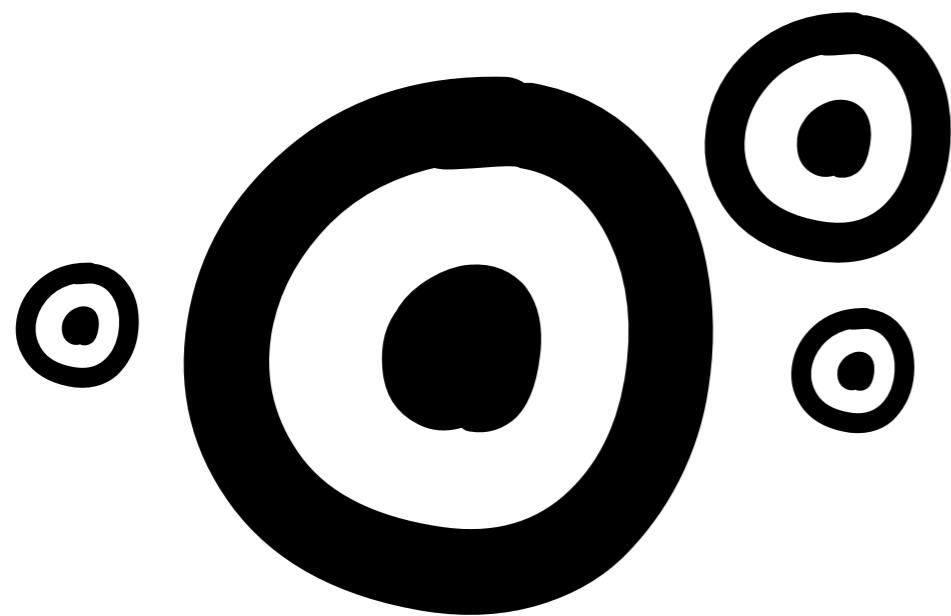
Kako glede na izkušnje, ki jih imate v ekipi platforme Danes je nov dan, vidiš družbeno angažiranost mladih v naslednjih desetih letih?

Uf, iskreno je ne vidim. S tem ne mislim tega, da je ne bo, ampak iskreno pravim, da nimam te vizije. Zares si naslednjih desetih let mladinske politične participacije ne znam predstavljati. Na eni strani me skrbi za splošno politično kulturo in prostor političnega udejstvovanja, ki se v veliko pogledih krči in zapira; na drugi strani pa bo to pomenilo množico novih načinov političnega udejstvovanja, ki si jih danes ne moremo predstavljati.

Slutim pa, da bo v naslednjih desetih letih, v kolikor se bodo trendi odmikanja politike od ljudi nadaljevali, politična participacija postajala vedno bolj antagonistična, da ne rečem nasilna. Pričakujem torej veliko več punka kot popa, vsaj kar se tiče mladinskih političnih praks.

Med drugim si bil tudi mentor številnim start-upom. Pomagal si jim pri razvoju njihovih produktov in pridobivanju investorjev. Ena od temeljnih veščin na tem področju je tudi kratka predstavitev poslovne ideje ali t. i. pitchanje. Izziv zate: Pitch na temo, zakaj je politična participacija mladih v družbi pomembna.

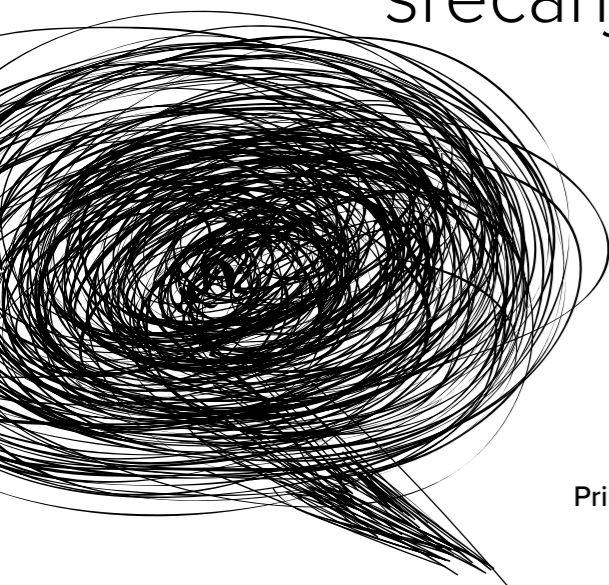
Pomembna je politična participacija vseh – mladih, starih, okroglih in kvadratnih. Mladi so tukaj bolj grešni kozel za tiste, ki si ne želijo politične participacije nikogar. Participacija in aktivnost mladih sta tako najbolj pomembna predvsem zato, da se lahko nehamo pogovarjati o politični participaciji »mladih« in pričnemo pogovarjati o političnem telesu, ki zadeva prav vsakega in vsako med nami.

PARTICIPACIJA,

srečanja, o katerih že vse

VEMO

Primož Ferjančič,
MOVIT

Znano je dejstvo iz psihologije, da kar razmišljamo, preide v besede, besede pa preidejo v dejanja. To zaporedje ni nujno avtomatično in usmerjeno v akcijo. Lahko je usmerjeno tudi v reakcijo. Lahko pa tudi v ne-reakcijo. Torej se ne konča v akciji. To je takrat, ko ni dovolj kritične mase misli in besed, da bi lahko misel postala stvarnost. To je sprememba, učinek, posledica akcije, kar pa je cilj participacije.

Etimološko je beseda participacija enostavna, pomen pa je lahko zelo globok, česar se premalo zavedamo. Predvsem mladinski delavci in pedagogji, ki veliko vedo, govorijo in pišejo o participaciji in se pri svojem delu vse bolj srečujejo z neparticipacijo mladih. Vsaj v osnovnih klasičnih oblikah družbene in politične participacije. Beseda participacija vsebuje latinsko dva pomena: delež, del in vzeti, zgrabiti. Participacija torej pomeni biti del nečesa, postati del nečesa oz. si zagotoviti delež.

Najbolj enostaven način za to je, da si posameznik ali družbena skupina vzame nekaj, kar misli, da mu oziroma ji pripada. Ali pa drugim vsili nekaj, kar misli, da bi morali upoštevati in se po tem ravnati. Tako vsiljevanje in prisvajanje ni nujno nelegalno, je pa moralno in etično lahko sporno. Na tak način se pogosto urejajo odnosi v zasebni in tudi razmerja v javni sferi z zakoni. Vsekakor lahko na ravni vsakdanjega življenja vsak poišče kakšen lasten primer takega ravnanja oz. obnašanja. Tak mozaik pravil v družbi ustvarja kulturo ravnanja. Nevarnost pri tem je,

Vedeti še ne pomeni delovati, ravnati se po oziroma v smeri nečesa. Ali povedano drugače, vedenje je šele minimalni pogoj razumnega ravnanja. Dokler vedenje ne preide v dejanja, nam ne pomaga kaj dosti, je še vedno le pomen, koncept in morda teorija. Je nekaj napisanega, nekaj v glavi in beseda, ki se navezuje na nekaj oziroma nekaj opisuje.

da zakon močnejšega prevlada nad razumom in argumentom.

In s tem smo pri bistvu participacije. Imeti egoistično delež le zase ali družbeno gledano imeti monopol in interesni nadzor nad različnimi področji in sferami družbe ne koristi skupnosti. Seveda pa koristi posameznikom, ki imajo različne koristi s tem, da so (so)udeleženi. In to je glavni problem. Samozadostnost. Pa naj si bo na ravni posameznika ali različnih družbenih ali interesnih skupin. To je točka, ko ni več osnovnega vezivnega tkiva dinamike ustvarjanja, tega, čemur rečemo biti del nečesa, biti del gibanja, družbe ali pa države. Biti državljan.

In mladi, ki so zelo občutljivi in dojemljivi za to, kaj se dogaja okoli njih, to zelo dobro opazijo, čeprav tega ne izrazijo vedno dobro in konstruktivno. Zaradi stanja v družbi čakajo oz. iščejo poti in možnosti, da bi lahko uresničevali lastne vizije in hrepenenja. Vse bolj v ospredje prihaja vprašanje participacije mladih na družabnih omrežjih, ali je to dobro ali ne, zakaj stopnja klasične oblike participacije med mladimi in tudi sicer v populaciji pada, kaj je potrebno narediti, da bi bila ta višja in podobno. Vprašanja so na mestu, vendar ne bistvena.

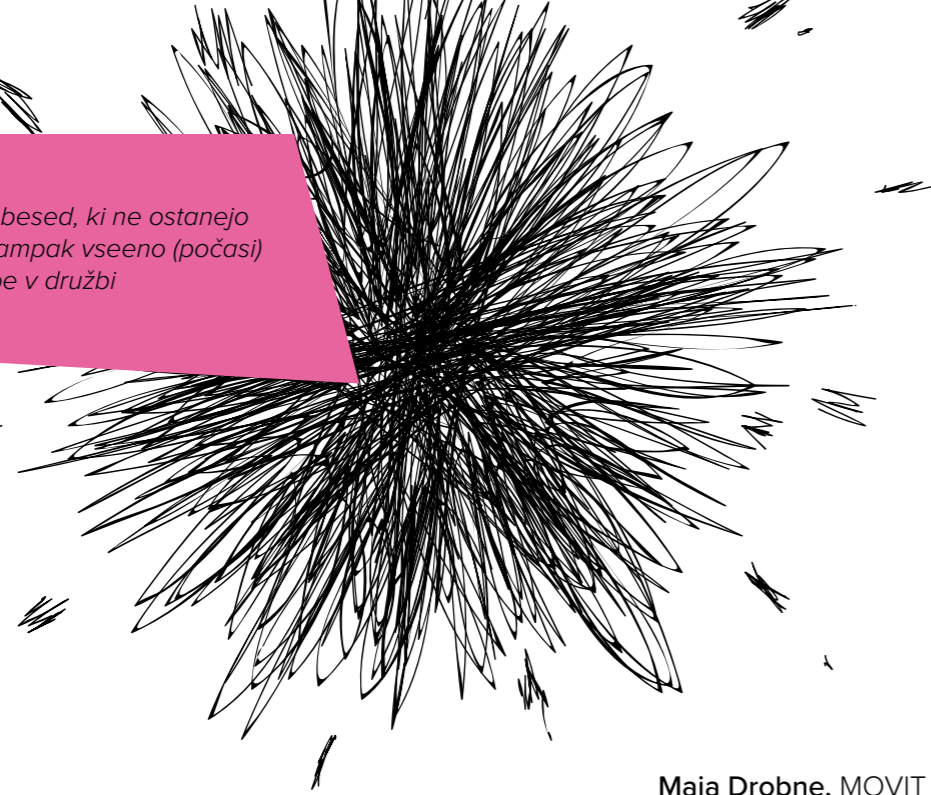
Jasno je, da mlade najboljše pozna marketing, včasih še bolj kot njihovi starši ali skrbniki. Zabavna industrija in potrošništvo jim ponuja točno to, kar potrebujejo. So del nečesa, so del gibanja potrošnikov in so del velike skupnosti, kjer lahko z zelo nizko udeležbo nekaj evrov dosežejo sebi zadosten položaj med vrstniki v gibanju enakih. Toda ali so res? Na videz so, a če je njihova vez evrski bankovec, je ta enakost in pripadnost le navidezna in zelo verjetno primarno ne njim v korist.

Ko se med mladimi – in tudi sicer – vzpostavi vez, ki je močnejša le od denarja, ki je živa, ki je pristna, ki

je iskrena, takrat participacija postane zanimiva, predvsem za mlade. Postane nekaj, kjer se mladi počutijo sprejete, kjer začutijo, da niso le številka, kjer se zavedo, da so poklicani po imenu, ki se napiše z veliko začetnico. Participacije brez odnosa ni. So le bolj ali manj nepovezani deli in prisvajanje pravic in koristi. Odnos nastane, ko srečaš drugega, v srečanju pa se skriva beseda sreča. In v pristnem, pravem mladinskem delu je bistvo prava, ne šampanjska, navidezna sreča. Je odgovornost kot odgovor na poklicanost, na poklic k temu, kar mladi odkrivajo v sebi in družbi ter želijo in morajo uresničiti.

PODPORA ZA REFORMO POLITIK? STRUKTURIRANI DIALOG?

Čudoviti svet velikih besed, ki ne ostanejo samo lepe besede, ampak vseeno (počas) prinašajo spremembe v družbi

Maja Drobne, MOVIT

UVODNA RAZJASNITEV POJMOV:

O ČEM GOVORIMO, KO GOVORIMO O STRUKTURIRANEM DIALOGU IN PODPORI ZA REFORMO POLITIK?

Podpora za reformo politik je ključni ukrep 3 programa Erasmus+: Mladi v akciji in ponuja možnost podpore aktivnostim, ki so usmerjene v doseganje ciljev programov evropskih politik, zlasti strategije Evropa 2020, strateškega okvira za evropsko sodelovanje v izobraževanju in usposabljanju (ET 2020) ter strategije EU za mlade. V praksi to poteka s prijavo projekta v program Erasmus+, lahko na lokalni ali nacionalni ravni.

Strukturirani dialog je inštrument, s katerim mladi preko participativnega sodelovanja v civilni družbi in preko sodelovanja v sistemu predstavniške demokracije dobijo priložnost za neposredno sodelovanje v dialogu z odgovornimi za mladinsko politiko in s tem možnost pravega razvoja mladinske lokalne in nacionalne politike, kar spodbuja aktivno državljanstvo in krepi medsebojno razumevanje mladih iz različnih krajev po Sloveniji. Strukturirani dialog je proces participacije mladih pri oblikovanju ukrepov mladinske politike na lokalni, regionalni, nacionalni in evropski ravni.

KAM SEGAJO ZAČETKI IDEJE O STRUKTURIRANEM DIALOGU NA EVROPSKI RAVNI?

Na ravni Evropske unije je bila prepoznana potreba po večji vključenosti mladih v oblikovanje mladinske politike in ukrepov, ki se jih neposredno dotikajo. Tako je bil vzpostavljen inštrument strukturiranega dialoga, ki od spodaj navzgor omogoča participacijo mladih v političnih procesih in oblikovanju mladinske politike. Ključni dokumenti so bela knjiga Evropske komisije Nova spodbuda za evropsko mladino iz leta 2001, Evropski pakt za mladino iz leta 2005 in Prenovljeni okvir evropskega sodelovanja na področju mladine 2010–2018 iz leta 2009.

KAKO DANES POTEKA NA EVROPSKI RAVNI?

V preteklosti je imel različne načine implementacij, od začetne oblike polletnih tematskih sklopov, kjer so nacionalni koordinatorji preko vprašalnikov in

srečan zbirali mnenja mladih in jih prenašali na evropsko raven preko evropskih mladinskih konferenc, do modela, ki je v praksi danes.

Izjava se v 18-mesečnih ciklih, ki ga vodijo tri predsedujoče države. Svet EU določi vsebinske prioritete posameznega cikla, predsedujoče države pa lahko v okviru polletnega predsedovanja določijo nacionalne prioritete, ki bolj ali manj sovpadajo s prioriteto posameznega cikla.

Proces izvajanja strukturiranega dialoga na evropski ravni usmerja Evropski usmerjevalni odbor, ki definira izhodišča za nacionalna posvetovanja, na nacionalni ravni pa nacionalne delovne skupine, ki poskrbijo za izvedbo posvetovanj.

Zaključki nacionalnih posvetovanj so predstavljeni na evropskih mladinskih konferencah, ki potekajo v okviru posameznih posvetovanj (ena vsake pol leta). Zaključki konferenc so v obliki resolucij sprejeti na Svetu EU, kar vodi v izboljšave politik, ki vplivajo na življenje mladih.

PRVI KORAKI NA NACIONALNI RAVNI

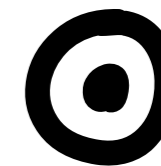
V Sloveniji sta ledino na področju strukturiranega dialoga in implementacije ključnega ukrepa 3 in ukrepa 5.1. iz predhodnega programa Mladi v akciji orala Mladinski svet Slovenije in Mladinska mreža MaMa – Mladinski svet Slovenije kot krovno združenje mladinskih organizacij in s tem zastopnik interesov organiziranih mladih ter na drugi strani Mladinska mreža MaMa kot mrežna organizacija mladinskih centrov, ki zastopajo interese neorganizirane mladine. Organizaciji sta skupaj izvedli prvi projekt z naslovom Dialog mladih!, ki je bil nagrajen kot eden izmed treh najboljših projektov zadnjih 25 let evropskih programov na področju mladine. V okviru projekta je bilo izvedenih 12 regijskih dogodkov, v katerih je aktivno sodelovalo 668 udeležencev, o projektu pa je bilo informiranih preko 20.000 ljudi. Na regijskih dogodkih je z mladimi v dialogu sodelovalo šest evropskih poslank in poslancev, šest poslank in poslancev Državnega zbora, 33 predstavnikov občin, 28 predstavnikov in predstavnic Zavoda republike Slovenije za zaposlovanje. Mladi so v procesu strukturiranega dialoga izoblikovali 53 predlogov za izboljšanje stanja mladih na področjih izobraževanja, zaposlovanja, mobilnosti, mladinske participacije in drugih. Na nacionalnem dogodku je s 45 mladimi v dialogu sodelovalo 21 poslank in poslancev Državnega zbora RS. Mladi so v procesu strukturiranega dialoga izoblikovali šest nacionalnih predlogov za izboljšanje stanja za mlade na področju izobraževanja, zaposlovanja, mobilnosti in mladinske participacije.

KAKO VAS PRI IMPLEMENTACIJI STRUKTURIRANEGA DIALOGA LAHKO PODPRE PROGRAM ERASMUS+: MLADI V AKCIJI?

KAJ PRAVI VODNIK PO PROGRAMU?

Projekti strukturiranega dialoga se lahko izvedejo v obliki srečanj, konferenc, posvetovanj in dogodkov. Ti dogodki spodbujajo aktivno udeležbo mladih v demokratičnem življenju v Evropi in njihovo sodelovanje z oblikovalci poli-

julij 2018

tik. Konkretni rezultat teh dogodkov je, da se sliši glas mladim (z oblikovanjem mnenj, predlogov in priporočil) o tem, kako bi bilo treba oblikovati in izvajati mladinske politike v Evropi.

Aktivnosti, ki so podprte v okviru tega ukrepa

V okviru tega ukrepa lahko projekt zajema eno ali več naslednjih aktivnosti:

- nacionalna srečanja in mednarodni seminarji, ki ponujajo prostor za informacije, razpravo in aktivno udeležbo mladim – v dialogu z oblikovalci politik na področju mladine – glede vprašanj, ki so pomembna za strukturirani dialog ali strategijo EU za mlade;
- nacionalna srečanja in mednarodni seminarji, ki pripravijo podlago za uradne konference o mladim, ki jih vsak semester organizira država članica, ki trenutno predseduje Evropski uniji;
- dogodki, ki spodbujajo razprave in obveščanje o temah glede mladinskih politik, povezanih z aktivnostmi, ki so organizirane med evropskim tednom mladim;
- posvetovanja z mladimi za proučitev njihovih potreb glede zadev, povezanih z udeležbo v demokratičnem življenju (spletna posvetovanja, javnomnenjske raziskave itd.);
- srečanja in seminarji, informativni dogodki ali razprave med mladimi in oblikovalci politik / strokovnjaki na področju mladine o temi udeležbe v demokratičnem življenju;
- dogodki, ki spodbujajo delovanje demokratičnih institucij in vlogo oblikovalcev politik na teh institucijah.

Aktivnosti vodijo mladi; mladi udeleženci morajo aktivno sodelovati v vseh fazah projekta, od priprave do nadaljnjega spremljanja. Celotna izvedba projekta temelji na načelih in praksah neformalnega učenja.

Do nepovratnih sredstev v okviru strukturiranega dialoga niso upravičene naslednje aktivnosti: statutarne določene srečanja organizacij ali mrež organizacij in politično orientirani dogodki.

KAKO TO POTEKA V PRAKSI?

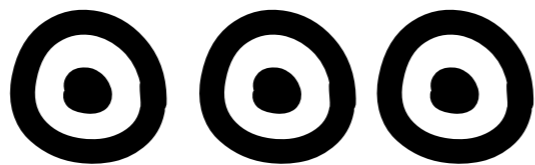
Ključni ukrep 3 se lahko uporabi na različne načine, da podpre procese oblikovanja ali preizpraševanja obstoječih politik, ki se odvijajo na lokalni, nacionalni ali mednarodni ravni. Ukrep lahko uporabite, da izpeljete proces, ki vas bo pripeljal do lokalne mladinske strategije, lahko izpeljete krajše dogodke, kjer vašim političnim odločevalcem predstavite ideje in potrebe mladim v vaši občini. Lahko organizirate usposabljanja, ki bodo mlade popolnoma vključila za sodelovanje v političnih procesih in procesih odločanja, pri oblikovanju ustreznih ukrepov in argumentov, zakaj so spremembe na lokalnem nivoju in spremembe v mladinski politiki nujne. Možne so tudi konference, tako tiste na lokalni ravni, kot tudi tiste na nacionalni. Možnosti je veliko, v mislih morate imeti le to, da morajo projekti vsekakor potekati skupaj z mladimi ter da so oni ključni protagonisti vseh projektov in komuniciranja z odločevalci. Mladinski delavci in mladinski voditelji pa tovrstne procese podpirajo. V okviru projektov je možna

tudi izvedba raziskav in spletnih posvetovanj z mladimi, ki seveda sovpadajo s cilji vašega projekta, ter podpora mladim z manj priložnostmi, da lahko enakovredno participirajo v vseh procesih in segmentih projekta.

KAKŠNI SO UČINKI PROJEKTOV STRUKTURIRANEGA DIALOGA?

Učinki projektov strukturiranega dialoga so večplastni. Lahko govorimo o ravneh učinkov, ki se začnejo pri posameznikih, ki so bili vključeni v proces strukturiranega dialoga. Pri posameznikih procesi strukturiranega dialoga dvignejo razumevanje o ustroju tako lokalnih skupnosti kot delovanja občine kot organa upravljanja lokalne skupnosti. Razumejo, kako potekajo odločevalski procesi, kako se pripravi ustrezne ukrepe, ter ugotovijo, koliko ukrepov mladinske politike obstaja in kateri so tisti, ki jih je potrebno nadgraditi. Pridobijo veščine javnega nastopanja in predvsem imajo prvič priložnost (vsaj v večini primerov) dialoga z odločevalci. Ozavestijo, kako pomembno je biti aktiven državljan in razumejo, da le z lastno aktivacijo lahko marsikaj spremenijo. Na lokalni ravni je bilo teh sprememb kar veliko. V Trbovljah je tako na primer zrasel skate park, s projektom Gremo mi na svoje so omogočili sodelovanje med mladinskim centrom in stanovanjskim skladom ter tako mlademu paru omogočili bivanje v stanovanju, ki je bilo obnovljeno s pomočjo prostovoljcev in mladinskega centra. Na Jesenicah so prisluhnili mladim in naredili Facebook stran, ki mladim v občini sporoča vse njim pomembne informacije. V Brežicah so se predstavniki občin srečali s prav vsemi predlogi, ki so jih mladi podali, tako se danes po občini Brežice vozijo Sopotniki, nastal je skupnostni vrt, sodelovanje med mladimi in občino pa poteka res učinkovito. Na nacionalni ravni se spremembe dogajajo morda malo počasneje, a vendar se projekt Dialog mladim! lahko pohvali z zelo uspešnim ukrepom Prvi izziv, ki ga je kasneje implementiralo pristojno ministrstvo in še danes velja za enega najbolj uspešnih ukrepov aktivne politike zaposlovanja, saj je namreč kar 3000 mladim dobilo svojo prvo zaposlitev, po preteku ukrepa pa je to zaposlitev obdržalo 70 % vseh vključenih mladim. Še en ukrep, ki ga je mladinski sektor dolgo čakal, je bil zaposlovanje v mladinskem sektorju, saj je razpis, ki ga je v letu 2017 objavil Urad za mladino, omogočil zaposlitev 113 mladim.

Strukturirani dialog je eden tistih mehanizmov, ki z vztrajnostjo kaže na to, da se marsikaj da in zmore, če se združijo pravi akterji, entuziastični mladinski delavci in trenerji, če obstaja za to politična volja in če so mladi dovolj vztrajni, da odločevalce opominjajo o obljubah, ki so jim jih dali, ter tudi sami s svojim aktivnim državljanstvom pripomorejo k temu, da se spremembe zares zgodijo.

DOBRI PRAKSI

PROJEKTOV STRUKTURIRANEGA DIALOGA

Projekt #jezikzavolitve je namenjen mladim, ki bodo v letu 2018 prvič odšli na volitve, pri čemer se projekt osredotoča na lokalne volitve. Projekt izvaja organizacija Mladinski kulturni center Maribor v sodelovanju z Debatnim društvom Univerze Maribor. Z aktivnostmi projekta bodo mladim ponujene informacije in veščine, s katerimi bodo lahko svojo državljansko dolžnost kot mlad volivci (dobro) opravili. Mladim bodo posredovane informacije o demokratičnem sistemu, aktivni participaciji, procesu volitev in političnih strukturah, okrepljene pa bodo tudi njihove veščine na področjih zbiranja informacij, kritičnega razmišljanja, argumentacije in debate. Cilj projekta je, da bodo mladi (s)poznali volilni proces, že preden se bodo prvič srečali z njim, poleg tega pa želijo s projektom tudi povečati zavedanje o volitvah in teži, ki jo ima vsak volivec v demokratičnem sistemu.

Nataša Žebovec,
MOVIT

projekt #jezikzavolitve Mladinski kulturni center Maribor

LOKALNA RAVEN

V projekt bodo povabljeni mladi, ki živijo ali se šolajo v Mariboru, zato bodo tudi aktivnosti povezane s tem lokalnim okoljem, in sicer bodo mladi skupaj z mentorji in predavatelji oblikovali jasne predloge na podlagi svojih želja in pričakovanj v mestu, predvsem glede potrebnih sprememb na področju mladine v naslednjih štirih letih, torej v mandatu novoizvoljene mestne politične garniture.

Dolgoročni cilj projekta je, da bodo imeli mladi po končanem projektu večjo motivacijo za udeležbo na volitvah in referendumih tudi v prihodnje ter da bodo imeli za sprejem odločitev potrebne informacije oziroma se bodo znali ustrezno informirati. S projektom želijo ustvariti volilno kulturo med mladimi, ki se bo prenesla tudi v

odraslost in se nato prenašala naprej na njihove otroke.

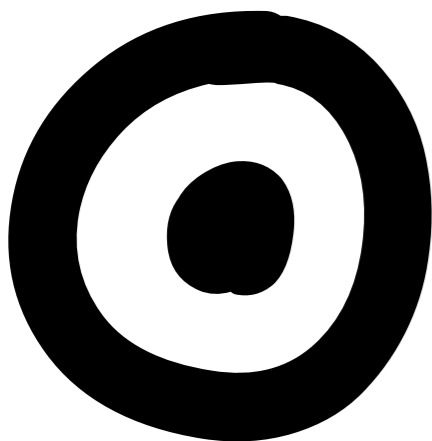
V projektu, ki traja 15 mesecev, so načrtovane naslednje aktivnosti:

- Tri vsebinsko različne delavnice oz. usposabljanja za mlade, ki bodo mlade opremile s pomembnimi informacijami in veščinami, katerih osrednja tema bodo lažne novice (fake news);
- IKA, kjer bodo mladi spoznavali iskanje informacij, kritično razmišljanje in argumentacijo.
- Šola politike na temo volilnega procesa, demokracije, političnega sistema na lokalni, nacionalni in evropski ravni ter druge mladim pomembne teme, povezane s tematiko projekta.
- Tretja delavnica bo namenjena spozna-

- vanju volilnih programov in debatiranja.
- V naslednjem koraku bodo izvedeni šolski posveti, na katerih bodo mladi oblikovali teme/točke, ki jih morajo po njihovem mišljenju kandidati za župana obravnavati v svojem volilnem programu.
- Pregled volilnih programov kandidatov za župana.
- V novembru 2018 bo sledilo predvolilno soočenje županskih kandidatov, katerega udeleženci bodo mladi, obravnavane pa bodo tudi njihove predlagane teme.
- Razširjanje med projektom pridobljenih informacij in spoznanj.

ZAKAJ JE IZBRANI PROJEKT RELEVANTEN ZA TEMO PARTICIPACIJE MLADIH?

- S participativnimi metodami želi mladim približati volitve in odgovoriti na volilno apatičnost mladih.
- Osrednja tema je participacija mladih v demokratičnih procesih.
- Projekt je zelo dobro in konkretno načrtovan.
- Smiselno in dobro načrtovano vključevanje mladih udeležencev v projekt.
- Močna usmerjenost projekta v izboljšanje kompetenc in veščin mladih ter v njihovo učno dimenzijo – mlade opremlja z veščinami komuniciranja, argumentiranja in rabe jezika.
- Preko predvolilnega soočenja konkretno vključuje politične odločevalce, čeprav bodo nekateri resda ostali le potencialni.
- Projekt je relevanten za lokalno okolje in časovno sovпада z lokalnimi volitvami.
- Določeni bodo konkretni kazalniki merjenja uspešnosti projekta, npr. primerjava udeležbe mladih na prihajajočih in predhodnih lokalnih volitvah v Mestni občini Maribor.
- Kot rezultat je načrtovan dokument z nekaj predlogi, ki naj jih kandidati vključijo v svoje programe.

projekt Dialog mladih

Zavod Mladinska mreža MaMa v sodelovanju z Mladinskim svetom Slovenije

○ NACIONALNA RAVEN

Za predstavitev projekta na nacionalni ravni, ki je povezan s strukturiranim dialogom oziroma evropskim sodelovanjem na področju mladine, kot je bilo opredeljeno še v predhodnem programu Mladi v akciji, se vračamo k prvemu projektu, ki se je množično lotil vključevanja mladih v proces strukturiranega dialoga.

V tem prvem projektu strukturiranega dialoga v tako velikem obsegu v Sloveniji, ki je potekal v letih 2011 in 2012, so bili v osrednje aktivnosti povabljeni, pritegnjeni in vključeni mladi. Veliko njih, več kot 600, od tega kar nekaj mladih z manj priložnostmi, predvsem iz kategorije brezposelnih. Izvedenih je bilo 12 regijskih dogodkov, ki so pokrivali celotno Slovenijo. Njihov namen je bil spodbuditi aktivno udeležbo mladih v družbi, vzpostaviti prostor za dialog z odločevalci in v luči ekonomske krize leta 2008 tudi prispevati k večji zaposljivosti mladih. Poleg skupin organiziranih in neorganiziranih mladih pa je projekt krasila tudi široka paleta raznolikih akterjev, ki so sodelovali in dejansko omogočili dialog mladih z odločevalci. Slednjih je bilo vključenih prek 130: poslanci Evropskega parlamenta, občinski predstavniki, poslanci Državnega zbora, predstavniki Zavoda RS za zaposlovanje in drugi. Zavzetost udeležencev je obrodila bogate sadove. Mladi so na regijski dogodkih pripravili 58 ukrepov za izboljšanje zaposljivosti mladih, pri čemer so se nekateri kasneje tudi začeli uresničevati. Na nacionalni ravni pa je nastalo šest ukrepov, ki so bili predstavljeni nacionalnim odločevalcem. Neposredna posledica tega projekta pa je bila tudi poslanska pobuda dveh poslancev Državnega zbora RS.

Močni točki tega projekta sta nedvomno močna vključenost odločevalcev, ki so ugotavljali, da je mladim potrebno prisluhni in jih upoštevati, ter veliko število raznolikih mladih iz cele Slovenije, ki so s projektom dobili možnost razmišljati, predlagati in biti slišani. Projekt je bil močan tudi v elementu promocije in razširjanja rezultatov, saj je imel močno medijsko podporo in posledično veliko objav v lokalnih in nacionalnih medijih. Zaključna nacionalna konferenca, izvedena po zaključenih regijskih dogodkih, pa je bila neposredno predvajana celo na RTV SLO 3.

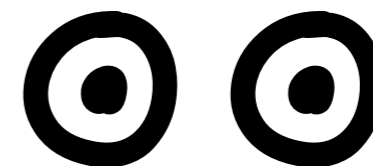
Projekt Dialog mladih! pa je dočakal tudi svoje nadaljevanje, in sicer s projektoma **Dialog mladih! 2.0: Vključujemo!** in **Dialog mladih 2.1: Vklopi se!**, ki ju je v letih 2012–2014 izvajal Mladinski svet Slovenije. Projekta sta bila v svojem obsegu manjša, a z osrednjo temo socialnega vključevanja mladih, kar je vsebinska prioriteta evropskega programa na področju mladine.

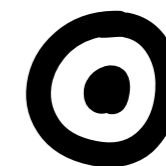
VKLJUČI SE IN PARTICIPIRAJ

ali PARTICIPIRAJ IN VKLJUČEN BOŠ
V PROGRAM ERASMUS+:MLADI V AKCIJI

Roberta Čotar Krilić, MOVIT,
Foto: arhiv MOVIT

Participacija in vključevanje sta osrednja koncepta, ki sta pomembna za opolnomočenje mladih in podporo v njihovi situaciji na vseh družbenih področjih, v vseh kontekstih, tako danes kot v preteklosti in upam si trditi, da nič drugače ne bo v prihodnosti. Še posebej močna sta, ko govorimo o ciljih programa Erasmus+ na področju mladine. Skoraj si ne predstavljam dneva v službi, ko se ta terminologija ne bi omenila, projekta, kjer je ne bi zasledila, in posledično tudi pogovora v smislu terminološke dileme kokoši in jajca oz. dileme, ali je bila najprej participacija in je sledilo vključevanje ali je bilo potrebno vključevanje, da je mlada oseba participirala. Že sam naslov pove, da osebno zagovarjam obe poti posameznika, z leve proti desni in z desne proti levi. Menim, da je oboje možno in oboje pravilno, saj je na koncu koncev bistvo vsega, da smo vključeni in participiramo. Participacije in hkrati vključevanja se bom še posebej dotaknila z vidika mladih z manj priložnostmi kot osrednje ciljne skupine programa Erasmus+: Mladi v akciji. Pa ne samo zato, ampak tudi zato, ker je to moje področje delovanja na nacionalni agenciji in ker sama iskreno verjamem, da gresta z roko v roki za boljši jutri mladih posameznikov v naši družbi in s tem tudi naše družbe na splošno.

V zgodbo mladinske participacije in vključevanja sem vključena že dobrih 15 let (če odštujem taborniške podvige v osnovni šoli in sodelovanje v prostovoljskih

krožkih), ko sem aktivno delovala v organizaciji, ki je k participaciji spodbujala mlade in otroke iz socialno ogroženih družin; osredotočali pa smo se predvsem na mlade begunce, Rome in prosilce za azil. Že v samem imenu društva je bila beseda vključevanje, ki pa je na terenu zajemala predvsem aktivno participacijo tako nas mladinskih delavcev, ki smo ostale mlade »cukali« za rokav, naj se zbudijo, kot tudi bolj aktivnih mladih, ki so se postopoma začeli vključevati in so postajali del sodelavcev, prostovoljcev. Vedno smo iskali različne načine, kako naše projekte narediti čim bolj privlačne, da bodo mladi imeli željo participirati in bodo tako tudi prišli do takratnega programa Mladina, ki je postal naša stalnica. Naša stalnica pa je postal, ko smo ugo-

točili, da ni privlačen samo zato, ker je mednarodni oz. omogoča mednarodno sodelovanje, temveč tudi zato, ker omogoča takšne aktivnosti, kjer mladi dejansko participirajo, se skozi aktivno delovanje krepijo, preko neformalnih učnih metod pridobivajo kompetence in se posledično lažje vključujejo v družbo. V družbo na splošno, pa naj bo v družbo vrstnikov, trg dela ali ponoven vstop v šolske klopi. Privlačen za mlade pa je bil dejansko tudi zato, ker ni spominjal na šolo, ker so lahko spregovorili in bili slišani tudi tisti, ki navadno niso, in ker je bila formalnost vedno za neformalnostjo, kar jim je bilo novo, zanimivo in jim je predstavljalo izziv. Upam si trditi, da to velja za vse mlade, je pa dejstvo, dokazano z vmesno evalvacijo programa Erasmus+: Mladi v akciji, da je še posebej učinkovito za mlade z manj priložnostmi, torej tiste mlade, ki v primerjavi s svojimi vrstniki nimajo enakih možnosti za vključitev v družbo.

Takšne mlade program definira kot mlade, ki jim določene situacije oz. ovire preprečujejo enakopravno

vključevanje na trg dela, v izobraževanje, razne mednarodne projekte ali demokratične procese odločanja in širše v družbo. Govorimo o različnih ovirah oz. situacijah, ki so vezane na primer na invalidnost, udeležence s posebnimi potrebami oz. osebe z motnjami v duševnem, telesnem, čutilnem ali drugem razvoju, na zdravstvene težave oz. kronične bolezni, težave v izobraževanju, kulturne razlike, ekonomske, socialne in geografske ovire. Nema lokrat pa so te ovire prečno povezane in več kot jih mlada oseba ima, bolj nima enakopravnega dostopa do informacij in dovolj spodbude, da se samoiniciativno vključuje in participira. Na področju mladine je bila oblikovana Strategija vključevanja in raznolikosti kot skupni okvir za podpiranje udeležbe in vključevanja mladih z manj priložnostmi v programu Erasmus+.

Da pa se lahko ta strategija udeležanja, program omogoča tudi različne finančne instrumente v obliki dodatnega podpornega osebja na aktivnostih, nadaljevalnega pripravljalnega obiska, ki ga organizacije lahko

izvedejo, izrednih stroškov in stroškov za posebne potrebe, ki so polno kriti z namenom enakopravnega vključevanja vseh udeležencev ne glede na njihove ovire oz. zgoraj omenjene situacije.

Tako kot vključevanje pa je tudi participacija pomemben element vsakega dobrega projekta. Ni ga projekta, kjer mladi ne bi skupaj, ob podpori mladinskih delavcev, ustvarjali nam vsem boljše družbe. Sam program je strukturiran tako, da je participacija tisti osrednji element oz. steber vsakega projekta. In zakaj je to še posebej pomembno z vidika mladih z manj priložnostmi? Ker dobijo priložnost spregovoriti, nekaj sooblikovati, narediti po svoje, sodelovati in soustvarjati. Nikoli ne bom pozabila pogovora z mladinskim delavcem v programu aktivne organizacije, ki se ukvarja z Romi. Ko smo nekoč organizirali okroglo mizo na temo vključevanja ranljivih skupin v program in smo kot gostjo povabili eno njihovih Rominj, ki je s svojo participacijo premaknila goro v svojem lokalnem okolju, je rekel: »Končno ste nehali vabiti mene in končno je nasto-

pil čas, da takšen mlad sam pove, kako mu je program spremenil življenje. Končno ne rabim govoriti v njihovem imenu.« Njena pot participacije jo je pripeljala od perice v osnovi šoli do kandidatke za romsko svetnico. Verjetno si nekdo, ki je že tako vključen in ima možnost participirati v vsakdanjem življenju, ne predstavlja, kaj pomeni biti izključen, kaj pomeni, da te možnosti nimaš in da ni tako samoumevna. Težko je razumeti pomen dobrine, ki jo imaš, ki ti je zaradi stabilnega, dobrega položaja v družbi dana. Pomembno pa je, da se organizacije, ki delajo in v svoje projekte vključujejo mlade z manj priložnostmi, zavedajo tega pomena. Program kot dober projekt označuje tistega, ki v vsaki svoji aktivnosti na pomembno mesto daje elemente, ki kažejo na participacijo – v kolikšni meri so mladi aktivni v vseh fazah projekta, kakšne so participativne metode projekta, kako so mladi oblikovali ali sooblikovali program itd. In ne glede na to, ali govorimo o mladinskih izmenjavah, projektih prostovoljstva ali srečanju mladih in političnih odločevalcev na področju mladine, je vključenost mladih v sooblikovanje tista srž projekta, ki ga, pa tudi če je zelo enostaven, naredi bolj-

šega, pravega, skladnega s cilji programa. Res je, da se raven participacije v projektih glede na udeležence tudi razlikuje in to znamo prepoznati. Seveda je participacija osebe s posebnimi potrebami na neki izmenjavi drugačna od participacije mladega migranta in spet drugačna od participacije mladega študenta, ki se je priključil mladinskemu centru z željo po pridobitvi specifičnih kompetenc. Program, kot je bilo že omenjeno, da lahko prav vsi ti trije mladi enakovredno sodelujejo na aktivnosti, zagotavlja tudi finančna sredstva, ki omogočajo enakovredno vključevanje in s tem enakovredno participacijo. Tako bo mlademu migrantu, v kolikor ne bo znal jezika, omogočena primerna jezikovna podpora, da se bo lahko sporazumel in sodeloval z mladim študentom. Mladi osebi s posebnimi potrebami pa bo na voljo spremljevalec, da bo lahko aktivno participirala v vseh aktivnostih znotraj projekta. Ti finančni mehanizmi kažejo namen programa za vključevanje vseh družbenih skupin in enakovredno možnost participiranja. Program nudi tudi izobraževanja in usposabljanja mladinskih delavcev za boljšo participacijo in vključevanje ranljivih ciljnih skupin. Tukaj vidim pomembno odgovornost mladinskih delavcev, ne le da

skrbijo za svojo profesionalizacijo, temveč da se redno izobražujejo in učijo novih načinov in metod, kako mlade spodbuditi k participaciji in kako jih vključevati. Aktivnosti v programu omogočajo spodbudno učno okolje za izražanje zanimanja in močnih točk mladih, pa tudi pridobivanje in izmenjavo želenih učnih izkušenj (znanj). V nadaljevanju rubrike bodo predstavljene zgodbe s terena, ki so dober primer tega, kako participacijo in vključevanje v primeru ranljivih skupin iz teorije spraviti v prakso. Strategija vključevanja in raznolikosti opredeljuje prav vse vidike, kaj program nudi tako vsebinsko kot finančno, ter vse podporne mehanizme, ki jih je včasih iz vseh dokumentov težko izluščiti. Zato svetujem vsem, ki želite sodelovati v programu ali pa delate s populacijo mladih z manj priložnostmi in želite, da participirajo, da ta dokument dobro preučite.

Program Erasmus+: Mladi v akciji je orodje vključevanja in participacije, še posebej ranljivih skupin, ki drugje težko pridejo do izraza in jim je to znotraj vseh naših ostalih sistemov in sredin pogosto onemogočeno. Program

[Vir: Strategija na področju vključevanja in raznolikosti v okviru programa Erasmus+: Mladi v akciji je na voljo na spletišču Evropske komisije.](#)

POLITIČNA PARTICIPACIJA UDELEŽENCEV PROGRAMA E+: MVA

Raziskovanje učinkov programa Erasmus+: Mladi v akciji se izvaja v sodelovanju s Fakulteto za družbene vede Univerze v Ljubljani. V okviru namenske raziskovalne mreže RAY potekajo trije raziskovalni projekti, od katerih eden (RAY-LTE) meri kratkoročne in dolgoročne učinke programa na udeležence, vodje projektov, organizacije in lokalno okolje, s posebnim poudarkom na demokratičnem državljanstvu, državljskih kompetencah in participaciji v družbi. V okviru projekta RAY LTE smo izvedli serijo poglobljenih intervjujev z udeleženci aktivnosti programa, pri čemer smo jih spraševali tudi o naravi in obsegu njihove participacije v politiki in družbi.

dr. Tomaž Deželan in
Miha Zimšek,
Fakulteta
za družbene vede,
Univerza v Ljubljani

Udeleženci so v veliki večini (več kot devet od desetih) odgovorili, da jih družbene in politične zadeve zanimajo. Večinoma mlade, ki smo jih zajeli v raziskavo, zanimajo aktualne družbene zadeve doma in po svetu in manj tako imenovana institucionalna politika, skladno s tem pa v isti sapi poudarjajo, da jih strankarska politika ne zanima (»Politika me zanima manj ... me ne zanima toliko zaradi stvari, ki se dogajajo v slovenski politiki.«). To v resnici ni nič novega niti presenetljivega, saj je zaupanje v politične institucije zelo nizko, dojemanje politike pa posledično zelo odklonilno.

Tovrstna političnost udeležencev tako narekuje, da jih politika primarno zanima na lokalni ravni, saj je tam najmanj strankarska in najbolj prežeta z realnimi problemi. Intervjuvanci menijo, da je ravno učinek udeležbe tisti, ki jih prepriča, da je ta vredna. Tako eden od njih pravi: »Četudi se samo na lokalni ravni nekaj spremeni, je že dovolj.« Gre za vprašanje politične učinkovitosti, saj v resnici, predvsem ko gre za nacionalno politiko, tega občutka ni. Zato je pravzaprav lahko vsak pločnik, oglasna tabla ali avtobusna postaja ključnega pomena za demokratično državljanstvo. Intervjuvance posledično zanimajo politike za doseganje konkretnega cilja, npr. kampanja za povrnitev delovnih mest v njihovi občini, kar spremljajo primarno preko elektronskih medijev. In tu se skriva še ena zelo pomembna lekcija za politične odločevalce. Še posebej,

ko politika dejansko pripelje do konkretnih rezultatov in pozitivnih učinkov, je o teh rezultatih potrebno informirati vse deležnike, še posebej ciljne skupine, ki bodo najbolj neposredno čutile učinke teh rezultatov. Prav tako pa je treba učinke rezultatov sistematično meriti, da se lahko politiko in ukrepe gradi na dokazih in rezultatih, ne domnevah.

Načeloma je vzrok za nižjo participacijo državljanov lahko tudi poznavanje politike. Razlogi za boljše ali slabše poznavanje politike so lahko tudi stvar motivacije, dejstvo pa je, da imajo mladi občutek, da precej bolje poznajo aktualne družbene zadeve doma in po svetu kot pa institucionalno politiko (politične stranke, kako deluje vlada, kaj trenutno počne parlament in podobno). V skladu s tem tudi menijo, da so informacije o aktualnih političnih vprašanjih pogosto manj dostopne in preveč okrnjene za dosledno sledenje temu, kar se dogaja. Nedostopnost informacij o aktualnih procesih v institucionalni politiki, ki je povezana z manjšo motivacijo, da bi te informacije posamezniki dejansko spremljali, vodi do zelo nezaželenih posledic, saj sta odsotnost informacij in nezanimanje za politiko dva izmed štirih najpogostejših razlogov za politično ne vključenost mladih (druga dva sta razočaranje nad politiko in nemoč, ko gre za občutek vplivanja na politiko).

Tako pravzaprav ne čudi dejstvo, da so naši intervjuvanci, kljub temu, da gre za ene od najbolj aktivnih in družbeno angažiranih posameznikov, le v omejenem obsegu politično aktivni, ko gre za institucionalno politiko. Precej bolj svoj družbeni angažma realizirajo skozi delovanje v organizacijah, katerih člani so oziroma s katerimi sodelujejo (npr. nevladne organizacije, mladinski centri, društva, interesne skupine), raje kot tradicionalnih načinov politične participacije (npr. volitve in referendumi), pa se udeležujejo protestov, podpisujejo peticije, organizirajo dogodke, ki opozarjajo na družbeno problematiko in so dejavni preko družbenih medijev (pisanje člankov in komentiranje novic). Svoj družbeni angažma vidijo tudi skozi sodelovanje na različnih družbeno aktualnih projektih.

Skozi obravnavo tematike politične participacije mladih smo v našem primeru prišli do problema, ki ga videvamo vsepovsod po svetu. Politično participacijo se dojemata zelo ozko, prav zato pa pogosto zelo družbeno dejavni posamezniki ocenjujejo, da niso

politično aktivni. Seveda gre tu za terminološki problem, ki pa zaradi svoje pogoste obravnave in ponavljanja postaja političen. Mladi manj participirajo v institucionalni politiki, to drži, ne drži pa, da manj sodelujejo pri obravnavi in reševanju širših družbenih problemov. In ravno to je srž delovanja v demokratični skupnosti. Ker smo politiko začeli ožiti na obrt sprejemanja zavezujočih odločitev, smo prišli v situacijo, ko politični odločevalci zvrčajo krivdo na mlade, češ da so jim vrata odprta in nikogar ni, po drugi plati pa ne vidijo, da se na terenu te probleme pogosto že naslavlja, včasih tudi povsem mimo neučinkovite politike in ravno s pomočjo mladih.

Ko gre za politično delovanje intervjuvancev, lahko opazimo, da naši intervjuvanci niso dosti drugačni od ostalih mladih po svetu. Gre pravzaprav za splet dejavnikov, ki botrujejo njihovi aktivaciji. Prvi sklop dejavnikov so sredstva (pomankanje časa in financ, sposobnosti spremljanja politike), drugi je motivacija (Npr. »mogoče me ovira to vsesplošno stanje v družbi, kjer velja, da se ne da nič spremeniti, da je politika neka umazana, nepoštena zadeva in potem ima veliko ljudi dejansko nek odpor do sploh pogovora ali debate o tem, čeprav morda temu ni vedno tako.«), tretji pa je mobilizacija, saj se redkokdo res potruditi ter mlade nagovori in jim pojasni, zakaj je pomembno, da so aktivni, in k čemu bodo s tem prispevali.

Na podlagi povedanega bi lahko rekli, da politični odločevalci oziroma tisti, ki jih tako skrbi sodelovanje mladih v politiki, pogosto pozabljajo, da je odločitev o udeležbi v politiki tako stvar posameznika kot tudi stvar sistema. Udeleževali se bodo, če bodo imeli občutek, da se to od njih pričakuje, če bodo čutili družbeni pritisk bližnjih (družine, prijateljev in drugih), če bodo menili, da se resnično o čem odloča, če so že prej sodelovali v politiki, če ni večjih ovir za njihovo participacijo ter če kdo z njimi stopi v stik in jih k temu aktivno nagovori. To pomeni, da potrebujemo dober sistem državljske vzgoje, pozitivne zglede v bližnji okolici, politiko, ki dejansko producira rezultate in o tem tudi informira državljsane, navajanje na sodelovanje v skupnih zadevah že od najzgodnejšega obdobja življenja – gre namreč za vedenje, ki se s ponavljanjem utrjuje –, odstranitev vseh mogočih ovir za polno participacijo mladih v politiki in da politični akterji dejansko vzpostavijo pristen stik z državljsani. Postoriti bo torej treba še veliko.

KAKO MLADE
Z MANJ PRILOŽNOSTMI
SPODBUJAJO
K SODELOVANJU

Barbara Otoničar in David Došenović,
Zavod Manipura,
Foto: Zavod Manipura

V ZAVODU MANIPURA

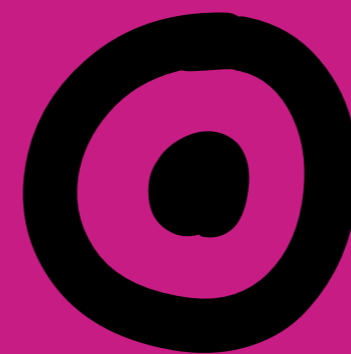
V

V Zavodu Manipura v kratkoročne projekte evropske prostovoljske službe (EVS) vključujemo mlade z manj priložnostmi, dolgoročni projekti, ki predstavljajo manjši del vseh mobilnosti, pa so odprti za mlade na splošno. Na EVS gledamo kot na izjemno priložnost za širitev obzorij, krepitev raznovrstnih kompetenc in na proces spoznavanja samega sebe. Samozavest in energičnost, s katero se mladi po projektu vračajo domov, nam vedno znova dasta motivacijo za naprej kljub procesu, ki zna biti zelo zahteven.

Vključujemo mlade, ki se soočajo s težkimi psihosocialnimi situacijami, z revščino, socialno izključenostjo, z učnimi težavami, s posebnimi potrebami, z zdravstvenimi težavami in podobno. Ker mladi z navedeno problematiko običajno niso preveč aktivni v raziskovanju možnosti, ki so jim na voljo, je za njihovo vključevanje ključna aktivna vloga strokovnih delavcev, ki so v neposrednem stiku z njimi. Naše projekte zato večkrat letno predstavimo centrom za socialno delo, vzgojnim zavodom, programom PUM-O in varstveno-delovnim centrom, obveščamo zavod za zaposlovanje in druge zainteresirane organizacije. Po prvih motivacijskih pogovorih znotraj navedenih organizacij začnemo z raziskovanjem motivacije, z iskanjem najustrežnejših gostiteljskih organizacij in z intenzivnimi pripravami. Na podoben način se proces odvija tudi v naših partnerskih organizacijah v tujini. Iz široke mreže organizacij, s katerimi uspešno sodelujemo, lahko kot konkretne primere izpostavimo romunsko organizacijo, ki k nam pošilja mlade iz sirotišnice, organizacijo iz Litve, ki pošilja mlade iz vzgojnega zavoda, madžarska partnerska organizacija usmerja mlade po zaključenem zdravljenju odvisnosti, dve norveški organizaciji sta enoti njihovega zavoda za zaposlovanje, ena od švedskih organizacij je terapevtski center za mlade in tako naprej. Utrinek s tedenskega programa za prostovoljce v našem Mladinskem klubu Garaža ter s programa za otroke Vila Čira Čara v Begunjah na Gorenjskem je pripravil naš mladinski delavec David Došenović:

Trenutno gostimo osem prostovoljcev in prostovoljk iz šestih različnih držav. Vsi so mlade osebe z neodkritimi priložnostmi. Da, z neodkritimi. Ta izraz sem pred leti prvič slišal od kolegice iz ene od skandinavskih držav in mi je takoj postal bolj uporaben kot »mladi z manj priložnostmi«. Neodkrito goji pozitivno oznako, predstavlja potencial, pušča prostor za odkrivanje. In prav to je namen vključevanja mednarodnih prostovoljcev v naše delo na lokalni ravni.

Prostovoljci se vključujejo v delo z mladimi na lokalni ravni. Preko športnih aktivnosti in različnih iger, tako športno-gibalnih kot tudi družabnih iger, ustvarjamo varno okolje za vsestransko vključevanje mladih. Govora je predvsem o mladih iz ruralnih predelov in o tistih, ki prihajajo iz socialno-ekonomsko prikrajšanih družin. Vsi so deležni mednarodnega

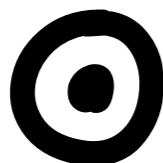
ha prostovoljstva. Naše spodbujanje k druženju, navezovanju novih stikov in h konkretnim rokodelskim projektom kaže na dobro vidno intelektualno, čustveno, fizično in mentalno rast obeh ciljnih skupin.

Enkrat tedensko obiščemo varstveno-delovni center Radovljica. Obiski so interaktivne narave, obarvani z različnimi tematikami. Na začetku pomladi smo uspešno organizirali kreativno delavnico izdelave ptičjih hišk, ki je potekala v treh sklopih: s pripravo lesa, z nabiranjem naravnega materiala ter z barvanjem, rezljanjem in okraševanjem hišk. Vse aktivnosti so načrtovane s strani prostovoljcev, niti povezuje mentor.

V lokalno skupnost se vključujemo tudi preko pomoči pri raznovrstnih projektih tekom celega leta. V marcu smo bili del velike akcije selitve knjižnice Radovljica v nove prostore. Za prostovoljce je to pomenilo celo vrsto novih izzivov in učnih rezultatov: spoznavanje organizacijskega procesa, učenje bibliotekarskih osnov in premagovanje jezikovnih ovir v novem okolju. Tovrstno sodelovanje

pri prostovoljcih vedno vzpodbudi nove ideje – tokrat o gradnji mobilnih »knjigobežnic« v našem centru in ruralni okolici. Poleg tega se je povečalo zanimanje za literaturo in poezijo, kar smo vključili v proces medkulturnega učenja. Ne smemo namreč pozabiti, da so za prostovoljce z neodkritimi priložnostmi kulturne razlike, skupinsko sodelovanje ter pot k večji samostojnosti in zavedanju odgovornosti pogosto velik izziv, ki potrebuje čas in intenzivno podporo, da se ga premaga. Ravno zato je tako čudovito opazovati že tako male korake, kot so razumevanje delovnega procesa, ki rojeva večjo samostojnost in odgovornost, razbijanje jezikovnih barrier ter odpiranje lokalni skupnosti z vzpostavljanjem novih stikov in odkrivanjem okolja.

Z IGRO DO INKLUZIJE

Eva Remec,
Društvo za kulturo inkluzije

N

Namen in cilji Društva za kulturo inkluzije so vzgoja in izobraževanje, promocija in aktivno razvijanje inkluzivne kulture. Društvo tekom leta organizira različne inkluzivne dogodke, delavnice, počitniška varstva, delovne prakse in mladinske izmenjave, ki so v prvi vrsti namenjeni opolnomočenju mladih z manj priložnostmi – tistim s posebnimi potrebami. Preko programov neformalnega izobraževanja, pri katerem so nam v oporo različni projekti v programu Erasmus+: Mladi v akciji, se osredotočamo na njihov **osebni razvoj** in **uspešno vključevanje v organizirane izobraževalne oblike**. Z možnostjo opravljanja prakse v društvu in sodelujočih podjetjih jim želimo **olajšati prehod na trg delovne sile** ter jih z vključevanjem v organizacijo in izvedbo dogodkov angažirati in usposobiti za **aktivne člane družbe**.

MEDNARODNO FESTIVALSKO LETO »IGRAJ SE Z MANO«

Povezovanje skozi igro je eno od vodilnih načel dogodkov v okviru mednarodnega festivalskega leta »Igraj se z mano«, ki s svojimi aktivnostmi spodbujajo socialno integracijo oz. inkluzijo med osebami s posebnimi potrebami in večinsko populacijo vseh generacij. V sodelovanju s Centrom Janeza Levca Ljubljana v dejavnosti vključujemo vrtce, osnovne šole, osnovne šole s prilagojenim programom, društva, zavode, nevladne organizacije, prostovoljce in obiskovalce. Festivalsko leto sestavlja dogodkov – Bodi športnik, Bodi umetnik, Bodi popotnik in Mednarodni festival »Igraj se z mano«. Dogodki nudijo prostor za povezovanje in spoznavanje skozi skupne dejavnosti in gradijo temelje za bolj razumevajočo in odprto družbo prihodnosti.

MEDNARODNI FESTIVAL »IGRAJ SE Z MANO«

Festival je letos od 22. do 24. 5. že dvanajstič potekal na Kongresnem trgu v Ljubljani, 24. 5. v Črnomlju in 25. 5. v Radljah ob Dravi. Na festivalu mladi s po-

sebnimi potrebami v sodelovanju z zunanjimi izvajalci pripravijo številne delavnice, animacijske kotičke, glasbene in gledališke predstave, ki nudijo priložnost za spoznavanje in rušenje stereotipov.

BODI ŠPORTNIK – »IGRAJ SE Z MANO«

Udeleženci se preizkusijo v pastirskih igrah, turnirjih v nogometu, košarki, odbojki in balinanju. Dogodek spremlja bogat animacijski program s številnimi delavnicami. V ospredju dogodka niso rezultati, temveč strpnost, fair play, spoštovanje in sprejemanje drugačnosti.

BODI UMETNIK – »IGRAJ SE Z MANO«

Bodi umetnik – »Igraj se z mano« je letošnji dogodek, ki se prične z likovnim natečajem v začetku šolskega leta. Otroci iz celotne Slovenije se nato zberejo na otvoritvenem dogodku, kjer ob bogatem animacijskem in kulturnem programu razstavijo izbrana dela. Ta nato v okviru potujoče razstave potujejo po Sloveniji in tujini s podobnim kulturno-animacijskim programom.

BODI POPOTNIK – »IGRAJ SE Z MANO«

Vključevanje otrok in mladostnikov v športne aktivnosti v vodi, na jadralnici, v hribih in gorah ter popotovanja na neformalnih izobraževanjih po Evropi pripomorejo k razvijanju samopodobe in čustvene stabilnosti mladih s posebnimi potrebami.

101-% PROSTOVOLJEC

Je program, namenjen usposabljanju, povezovanju in sodelovanju mladih prostovoljcev s posebnimi potrebami in ostalih prostovoljcev. Skupaj so vključeni v pripravo in izvedbo mednarodnega festivalskega leta »Igraj se z mano« in ostalih dogodkov, ki jih organizirajo društvo in partnerske organizacije.

SPECIALNI TELOVAJ

Z individualno vodeno vadbo spodbujamo razvijanje naravnih oblik gibanja otrok z motnjami v duševnem

razvoju. Specialni telovaj je namenjen otrokom s težjimi motnjami v duševnem razvoju, ki se težje vključujejo v organizirane športne aktivnosti.

DRUG ZA DRUGEGA

Projekt Drug za drugega je projekt vključevanja mladih migrantov in njihovega povezovanja z vrstniki iz lokalnega okolja. V sodelovanju z drugimi organizacijami in prostovoljci mladim ekonomskim migrantom nudimo varno okolje, kjer s pomočjo brezplačnih dogodkov in delavnic širijo socialni krog, spoznavajo novo kulturno okolje ipd. Z namenom zagotavljanja konsistentne integracije mladih z manj priložnostmi želimo vzpostaviti produktivno platformo, ki bo mladim služila dolgoročno.

RAZLIČNOST NAS BOGATI

Brezplačne mesečne aktivnosti so namenjene druženju družin otrok in mladostnikov iz rednih šol in njihovim vrstnikom s posebnimi potrebami. Na druženjih obravnavamo tematike vključevanja, skrbi za okolje in cenjenja različnosti.

Vabimo vas, da se nam pridružite!

www.drustvozakulturoinkluzije.eu
www.igrarsezmano.eu
www.facebook.com/igrarsezmano

FILM

V Društvu zaveznikov mehkega pristanka ves čas svojega delovanja izvajamo projekte, namenjene mladim, kulturi in vključevanju pripadnikov ranljivih družbenih skupin. Glavna aktivnost društva je medijsko izobraževanje, ki ga izvajamo s svojo neodvisno video produkcijo Luksuz produkcija, in v ta namen organiziramo številne filmske delavnice.

KOT SREDSTVO DRUŽBENEGA ANGAŽMAJA

Z

Za nami sta dva večja projekta, namenjena medijskemu izobraževanju mladih iz ranljivih družbenih skupin Naj se vidi (2014/15) in Blizu vas (2016/17).

Udeleženci delavnic so večinoma pripadniki raznih manjšin in mladi z migrantskim ozadjem, udeležujejo pa se jih tudi družbeno neranljivi posamezniki, ker v društvu verjamejo, da je za uspešno in dejansko integracijo v lokalno družbo potrebno ustvarjati stike z različnimi ljudmi z različnimi družbenimi ozadji in ne ohranjati marginaliziranih posameznikov v ekskluzivnem mehurčku.

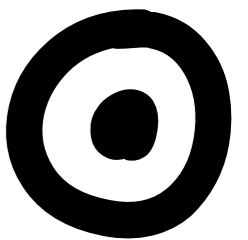
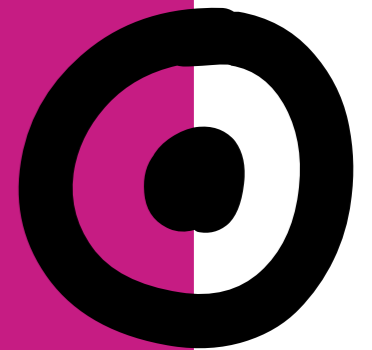
V program Blizu vas so bili vključeni tudi mladi begunci in nekateri mladoletni brez spremstva, ki so takrat prebivali v azilnih domovih po Sloveniji in čakali na rešitev njihovih prošenj za azil. Delavnice so v glavnem potekale v Dijaškem Domu Ivana Cankarja, komunikacija pa v angleščini in s pomočjo prevajalcev za druge jezike. Ker smo želeli v projekt vključiti čim več prosilcev za azil in dati možnost vsem zainteresiranim, so nekateri mentorji izvajali delavnice tudi v drugih krajih, v Mariboru, Novem mestu, Postojni in Novi Gorici. Na začetnih delavnicah so udeleženci za vajo snemali in montirali kratke prizore. V tej fazi so se udeleženci odločili za vloge, ki so jih hoteli prevzeti v filmski ekipi in začeli razvijati ideje za svoj film. Mladoletni prosilci za azil, nastanjeni v Postojni, so v igranem filmu Mladost na poti predstavili lastno zgodbo, svojo izkušnjo poti od Afganistana do Slovenije. V Ljubljani so prosilci za azil v sodelovanju s Slovensko filantropijo posneli kratki igrani film Prijatelji o predsodkih, ki jih ljudje lahko imajo do migrantov, čeprav delajo z njimi kot prostovoljci.

Jasmina Mustafić,

Društvo zaveznikov mehkega pristanka,
Foto: Društvo zaveznikov mehkega pristanka

Mlade prosilce za azil je za sodelovanje motiviralo tudi dejstvo, da so imeli razlog, da za nekaj ur zapustijo azilni dom, da se družijo z ljudmi izven doma, da preživijo nekaj časa v mestu in se na nek način odpočijejo od monotonega vsakdanjika, sestavljenega iz negotovosti in čakanja. Z izobraževanjem so dobili tudi znanje in priložnost, da izražajo svoja razmišljanja in refleksijo družbe skozi film. Samer iz Sirije je posnel kratki dokumentarni film Brez doma. Navdih in motivacijo za snemanje je našel v svoji osebni zgodbi begunca, ki začne novo življenje v Sloveniji, s čim se sooča on in veliko drugih v podobni situaciji, v svoj film pa je vključil svoje prijatelje, begunce in aktiviste. Ahmad iz Afganistana se je že prej navduševal nad videom in umetnostjo in je na delavnicah lahko svoje znanje nadgradil. Pri filmu je sodeloval še z udeleženkama Agato in Nawal s Poljske in iz Maroka. Ustvarili so poetični kratki film Le diha-joče bitje, ki ga je navdihnila poezija Rumija iz 13. stoletja z motivom človeka, neobremenjenega z barvo kože, religijo ali družbenim statusom. Oba filma sta bila leta 2017 prikazana v slovenskem paviljonu na beneškem bienalu.

Filmske izdelke smo objavili na našem YouTube kanalu in so javno dostopni. Prikazali smo jih tudi ob zaključku projekta v Slovenski Kinoteki, kjer so se avtorji predstavili in nekaj povedali o svojih filmih. Nekateri filmi so bili prikazani tudi na festivalu FEKK v Ljubljani in se uvrstili tudi v tekmovalni program Festivala slovenskega filma. Stremimo k temu, da čim več udeležencev zaključijo svoje filmske projekte, saj le na ta način zares izkusijo celoten kreativni proces filmskega ustvarjanja in se največ naučijo. V vsak film je potrebno vložiti kar nekaj truda in časa, zato je vsak video izdelek tudi konkreten dosežek udeležencev, kar pozitivno vpliva na njihovo samozavest. Javno prikazovanje njihovih filmov jim da potrditev, da tudi druge zanima, o čem razmišljajo in kaj doživljajo. To jim da voljo, da svoja dela delijo naprej in da ustvarjajo nova. Velika motivacija za mlade je tudi dejstvo, da bodo s svojimi filmi dokumentirali delček družbe, ki bi drugače ostal neopažen, da lahko s

filmi usmerijo pozornost na teme, dogajanja ali težke situacije posameznikov, da na filmu zabeležijo svoja razmišljanja in opazovanja, podajo kritiko družbe. Vsak njihov film je nenazadnje tudi odsev okolja, v katerem živijo.

PRVIČ NA VOLITVE?

Udeležba na volitvah je zagotovo eden izmed prvih korakov oz. najbolj tradicionalnih korakov k participaciji mladih. Povolilna študija evropskih volitev leta 2014 je pokazala, da so se evropskih volitev v najmanjšem številu udeležili mladi (v starosti 18–24 let), čeprav so prav oni najbolj pozitivno naravnani do Unije, poleg tega pa odstotek mladih, ki se udeležujejo volitev, še naprej pada. Mladi so tako skupina, za katero je verjetnost, da se bodo udeležili volitev v Evropski parlament, najmanjša.

EURODESK V LETU 2019 IZVAJA DELAVNICE O VOLITVAH V EP

Pri razlagi tega pojava, se raziskave opirajo na naraščanje evroskepticizma med mladimi, kot tudi na pomanjkanje interesa ali znanja o Evropski uniji. Druge študije poudarjajo opuščanje tradicionalnih oblik politične participacije med mladimi Evropejci nasploh. Nekateri izmed teh sodobnejših pristopov poudarjajo, da mladi ne izgubljajo interesa za politične procese kot take, vendar ga izražajo na nove in alternativne načine. Predlagane so bile že različne rešitve problemov nizke udeležbe mladih na volitvah, vključno z obvezno udeležbo, uporabo interaktivnih medijev in razširitev evropskih vsebin v šolskih programih, kampanjami pred volitvami ipd.

Eurodesk Slovenija izziv nizke udeležbe mladih na volitvah v Evropski parlament naslavlja z neformalnimi in interaktivnimi delavnicami za mlade. Prva različica delavnic je bila izvedena v letu 2009, druga, razširjena in posodobljena leta 2014, delavnice pa bodo potekale tudi pred prihodnjimi volitvami, torej v prvi polovici leta 2019.

Namen delavnic je vzpodbuditi mlade k udeležbi na volitvah v Evropski parlament, jim posredovati osnovne informacije o Evropski uniji in Evropskem parlamentu, jim omogočiti refleksijo na temo, zakaj je življenje v skupnosti EU pomembno zanje in katere teme vplivajo na njihova življenja, ob tem pa tudi osvetliti, na katerih področjih dejansko ima Evropski parlament pristojnosti in na katera področja Evropski parlament, vsaj neposredno, ne more posegati.

Na volitvah v Evropski parlament leta 2014 je bila udeležba mladih v starosti med 18 in 24 let 28 %, medtem ko je bila udeležba volivcev, starejših od 55 let, 51 %.

Udeležba na volitvah v Evropski parlament je obvezna v Belgiji, na Cipru, v Grčiji in Luksemburgu.

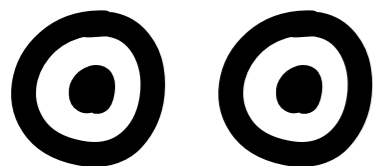
Zasnova delavnic temelji na predhodno razvitih moduli, vsakič pa so delavnice prilagojene in izboljšane glede na zaznane potrebe pri izvedbi delavnic v preteklih letih. Tokrat bomo prilagodili prvi korak – kviz, ki je bil prej namenjen splošni predstavitvi Evropske unije, zdaj pa se bomo osredotočili na Evropski parlament in odločitve, ki jih sprejema in ki se na različne načine dotikajo življenja mladih. V drugem koraku bodo udeleženci spoznali nekatere najnovejše pobude in ukrepe Evropskega parlamenta, ki nanje vplivajo v vsakodnevem življenju, ter razmislili o drugih zanje pomembnih temah, povezanih z EU in Evropskim parlamentom. V tretjem koraku udeleženci spoznajo ključne informacije o delovanju Evropskega parlamenta, nato pa ozavešajo, zakaj je udeležba na volitvah v Evropski parlament smiselna za posameznika in kako z njo vplivajo na oblikovanje politik, ter izmenjajo mnenja, zakaj se jim zdi udeležba smiselna. Na koncu mladi še oblikujejo sporočilo za svoje prijatelje, s katerim jim predstavijo, zakaj je udeležba na volitvah v EP smiselna.

Za regionalne partnerje Eurodeska, ki v svojih okoljih izvajajo delavnice med mladimi, je predhodno vsako leto organizirano usposabljanje za vodenje in izvedbo delavnic. Usposabljanje za izvedbo delavnic na temo volitev v Evropski parlament bo potekalo že letos maja, da izvajalci prejmejo vsa potrebna znanja in informacije ter začnejo z dogovori s šolami, ker bodo izvajali delavnice že v tem šolskem letu ter jih na ta način lahko smiselno umestijo v šolski načrt. Namen usposabljanja je izvajalce delavnic ustrezno opremiti tako z vsebinskimi kot metodološkimi

znanji za izvedbo delavnic za spodbujanje mladih k udeležbi na volitvah v Evropski parlament v letu 2019. Ker bo letošnje usposabljanje daljše, dvodnevno, bodo izvajalci že na usposabljanju naslovili tudi nekaj scenarijev možnih izzivov pri izvedbi delavnice ter podrobneje spoznali možnosti za prilagoditev metod, ki jih lahko izvajalci uporabijo, da se uspešno soočijo s temi izzivi.

Izvedba delavnic bo potekala v začetku leta 2019 v različnih okoljih – šolah, mladinskih centrih, društvih, dijaških domovih. Delavnice so prirejene tako, da je možna izvedba v 45 minutah, idealno pa je, če sta na voljo dve šolski uri oz. 90 minut. Vsak regionalni partner bo izvedel po tri delavnice v svoji regiji. Skupaj je tako načrtovanih 39 delavnic. Odzivi na delavnice so večinoma zelo pozitivni, tako s strani izvajalcev kot s strani udeležencev delavnic, predvsem kar se tiče neformalnih metod izvedbe. Izvajalci lahko samo izvedbo prilagajajo glede na skupino mladih, s katerimi delajo, npr. izpustijo delovne liste in uporabljajo samo neformalne in interaktivne metode, povabijo gosta iz svojega okolja, vzpodbudijo debato ipd.

Po zaključku izvajanja delavnic bomo mladim udeležencem ponudili možnost udeležbe na izletu v Evropski parlament v Bruselj, ki bi se ga udeležila po dva do trije udeleženci iz vsake delavnice, ki bi jih izlet zanimal.

Živa Mahkota,
koordinatorka Eurodeska, MOVIT

P

Matic Matjašič,
Mestni Mladinski svet
Maribor,
Foto: Matic Matjašič

Če vprašate moje starše ali pa učitelje iz osnovne šole, kakšen učenec sem bil, bodo odgovorili, da izjemno kritičen. Danes bi za nazaj to morda sicer zvenelo pozitivno, kot osnovnošolca pa so me videli kot »mulca, ki mu nič ne paše«, »mulca«, ki bi vse spremenil. In res me je marsikaj motilo, imel sem veliko predlogov, kako stvari narediti drugače. Če me vprašate, zakaj, ne vem, vem pa, da sem se vedno postavil za ljudi in interese, ki so mi bili blizu.

S

Spomnim se, kako je razredničarka nekega dne presenčila z novico, da naš razred za zaključek osnovne šole ne bo odšel na končni izlet. Če se je večina učencev s to novico sprijaznila, pa meni ni in ni dalo miru. Zakaj? Kako? Izlet, ki smo se ga vsi veselili praktično več let in ki bi naj bil naš zadnjih skupni izlet. Najprej sem se pogovoril z razredničarko, ki je vztrajala pri svojem, nadaljeval s pogovorom pri ravnatelju, odgovor je bil enak. Marsikdo bi tukaj obupal, za mene pa je bil to začetek prve aktivistične akcije in zbiranja podpisov pod peticijo. Sošolci smo se povezali kot verjetno nikoli do tedaj, zbrali podpise in vse skupaj predali razredničarki. Kljub prvotnemu šoku in temu, da sem bil precej okaran za vzpodbuditev te akcije, smo na koncu leta odšli na nepozaben zaključni izlet.

V srednji šoli ni bilo nič kaj drugače in s kritiko bodisi učnega načrta ali aktivnosti znotraj šole sem si pridobil nekaj ukorov, a tudi dosegel kakšno pozitivno spremembo. Takrat sem se aktivno priključil tudi Dijaški organizaciji Slovenije. Pri delu z dijaki so me na eni strani navduševali izjemni rezultati na različnih področjih, a me je hkrati vedno znova razočaralo, da vsi nimajo enakih možnosti, zato sem svoja leta v dijaški organizaciji posvetil predvsem socialnim projektom (Dijaški sklad, božično darilo, subvencije), kasneje že kot študent pa tudi reševanju individualnih stisk dijakov po šolah kot varuh dijakovih pravic. Zadnja tri leta se ukvarjam pretežno s participacijo mladih, od lokalne ravni (Mestni Mladinski svet Maribor), ki je po mojem mnenju temelj, do nacionalne in mednarodne ravni v različnih organizacijah.

nemu času. Premalo je samo govoriti o posodobitvi, o digitalni participaciji itd. Če ne želimo izgubiti celotnih generacij mladih, ki bomo soustvarjale družbo, je potrebno ukrepati takoj! In zakaj tako dolg uvod o mojih osnovnošolskih letih?

Ker ravno v teh letih vidim izvir problema nizke politične participacije mladih. Mladim skozi celotno šolanje ne damo pravice biti kritični, nato pa pri 18 letih od njih pričakujemo polno participacijo v družbenem življenju v že omenjenih klasičnih oblikah.

Mladim je najprej potrebno dati priložnost! Priložnost, da smo kritični, da na glas povemo, kar nas moti, in predstavimo svoj pogled na svet, tudi če ljudje običajno kritike ne slišimo radi, še manj pa jo sprejemamo od mlajših od sebe. Nihče nima vedno prav, moramo pa imeti vsi ne glede na leta priložnost. Pri participaciji in nenazadnje velikih družbenih spremembah se namreč vse začne s kritiko.

Velikokrat se v javnosti govori o neaktivnosti ali celo apatičnosti mladih, da mladi »ne participiramo«, kar ne drži. Je pa res, da je nizka aktivnost mladih v konvencionalnih oblikah (udeležba na volitvah).

A naj izpostavim, da verjetno nikoli v zgodovini mladi niso toliko svojih

misli, kritik in idej postavili javno na nek »družbeni zid« (Facebook), žal pa v poplavi informacij večina teh ostane spregledanih. Bi iste misli ostale spregledane tudi v obliki grafitov na kakšni fasadi?

In prav zato je potrebno prilagoditi klasične sisteme participacije sodob-

ZA VSE JE KRIVA ...

Brskam in iščem po spominu. Da bi izluščila tisti glavni razlog, da sem odraščanje preživela aktivno, na svoj način družbeno angažirano, razgibano. Dokončen odgovor se kar nekako izmika, toliko je »krivcev«, ki bi jih lahko obtožili. Končno razsodbo zato prepuščam bralcem in bralkam, obtožnico pa zapišem spodaj.

Sabina Carli,
nekdanja mladinska
delegatka Slovenije pri OZN,
Foto: Sabina Carli

ZA VSE JE KRIVA KNJIŽNICA.

V našem malem kraju smo imeli relativno majhno krajevno knjižnico. Kar je bilo na prav poseben način fino, ker je lahko knjigožer ohranjal pregled nad vsemi novostmi in vsak teden domov odnesel celo vrečko knjig, kakšno tudi dvakrat. Knjige so me takrat odpeljale na najrazličnejše konce sveta, odkrivale svet znanosti in fantazije. Branje kot temeljna spoznavna zmožnost človeka zagotovo doprinaša k zavedanju o svetu okrog nas in knjige so mi takrat naložile nalogo, da svet raziščem tudi v živo, čeprav se med njihove varne platnice še vedno rada vračam.

ZA VSE STA KRIVA STARŠA.

Ne gre zanikati, da je družinsko okolje prvi in ključni akter v primarni socializaciji in da so starši, bratje in sestre ter širša družina lahko motivator, vzor in kažipot za otroka. Moji so to vsekakor bili in tisto malo radovedno deklico so vsak po svojih najboljših močeh usmerjali, da bi preizkusila in izkusila svet okrog sebe. So tisti, s katerimi sem prebrala prve črke in rešila neštete kvize, križanke in natečaje. So tisti, zaradi katerih vem, kako zraste hrana in koliko truda je vložena v tisto, kar nam je položeno na police. So tisti, s katerimi sem odpela in odigrala prve tone. In so tisti, ki so me naučili spoštovati in ceniti delo drugih.

ZA VSE JE KRIVA ŠOLA.

Na posameznikovo družbeno aktivnost že v zelo zgodnjem obdobju vpliva tudi šola. Da je osrednji kurikulum pomemben, ni dvoma, se pa ogromno motivacije in zagona lahko skriva prav izven obveznega učnega programa, kjer je mogoče uporabiti manj formalne načine učenja, hkrati pa naslavljati ključna družbena vprašanja, primerna otrokovi ali mladostnikovi starosti. Pestre občolske dejavnosti so me tako vodile do številnih poznanstev, prijateljstev in vsebin, ki jih sicer ne bi spoznala in zagotovo je med ključnimi ukrepi za povečanje participacije mladih predvsem zgodnje vključevanje otrok v občolske dejavnosti. Podobno kot pri volitvah tudi pri ostalih oblikah angažiranosti in družbenega aktivizma veliko vlogo igra navada – mlad človek, ki je navajen biti aktiven, odziven in učljiv, to ohrani, goji in krepi.

ZA VSE JE KRIV PRIJATELJ.

Medtem ko je formalni model učenja osredotočen na pedagoški pristop, je medvrstniško učenje osredotočeno na doseganje izobraževalnih ciljev »za kogarkoli od kogarkoli o skoraj čemerkoli«, odlikuje pa ga predvsem samoorganizacija učnega procesa. Prihodnost izobraževalnih institucij v digitalni dobi definitivno vidim v principih participatornega učenja, v katerem so posamezniki sicer spodbujani k interakcijam z vrstniki, vendar se proces učenja odvija samostojno. Smo v Sloveniji pripravljeni na tovrsten razvoj? Upam, saj bomo sicer težko še naprej konkurirali učnim rezultatom razvitih držav.

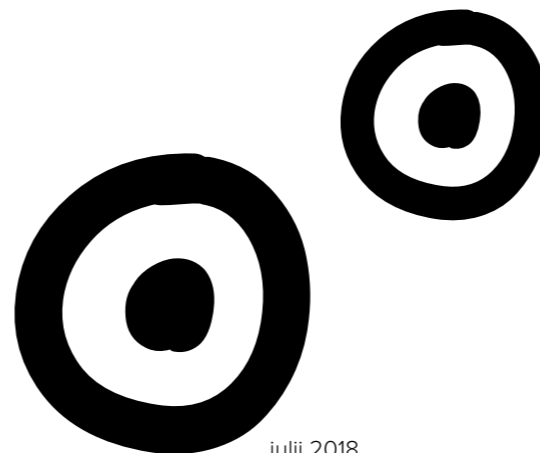
ZA VSE JE KRIV ŠTUDENSKI KLUB.

Moja prva vodstvena vloga in hkrati sprožilec mojega angažmaja v nevladnem in civilnodružbenem sektorju. Prav verjetno sem se šele takrat zares zavedla, koliko lahko spremenimo z majhnimi koraki v lokalnem okolju in kakšne spremembe lahko dosežemo z dobrimi idejami, podporo ključnih akterjev in seveda požrtvovalnimi prostovoljskimi urami. Pot me je potem vodila do Zveze študentskih klubov Slovenije, Gibanja za dostojno delo in socialno družbo, Društva za ZN za Slovenijo, dejavnosti v okviru fakultete, študija v tujini in nato mesta slovenske mladinske delegatke pri OZN. Šele z delom v nevladnem sektorju sem spoznala, kako močno se moramo celo mladi v razvitih in demokratičnih državah boriti za vključenost v procese odločanja in kako pogosto se z izgovorom »apatičnosti« zaključijo razprava o tem, kje so mladi udeleženci, mladi predstavniki, ki bi lahko ponudili svežo in drugačno perspektivo na problem, ki je na mizi.

ZA VSE JE KRIVA TA ZAPLETENA DRUŽBA IN SKRIVNOSTNI SVET OKROG NAS.

Trdim, da je v Sloveniji civilna družba kljub pogostemu očitku o finančni podhranjenosti relativno dobro razvita tudi zato, ker ima dokaj močan zakonodajni okvir, v katerem lahko deluje. Podobno velja za mladinski sektor. Pogosto se mi zgodi, da v drugih državah ob opisu rešitev, ki jih imamo v Sloveniji že leta, naletim na začudenje in navdušenje nad nekaterimi instrumenti. Doma pač nad sistemom raje zmajujemo z glavo, skomignemo z rameni in krivdo za neuspeh pri naših akcijah pripišemo sistemski ureditvi. Da ne bo pomote – marsikaj je potrebno spremeniti, marsikaj uglasiti z družbo 21. stoletja. A prav temu bi lahko vsak izmed nas pripisal delček krivde, da je aktiven in družbeno angažiran – ker si želimo sprememb in napredka – za svojo bližnjo okolico, zase, za družbo, v kateri živi, in za svet okrog sebe. In tega križem rok pač ni moč doseči.

MESTNI
INKUBATORMESTNI INKUBATOR
MLADIH ZMAJEV:

Ksenja Perko,

Javni zavod Mladi zmaji,

Foto: Javni zavod Mladi zmaji

KAJ JE DOBRO IN JE LAHKO ŠE BOLJŠE?

PROGRAM ZA URESNIČEVANJE IDEJ MLADIH V LJUBLJANI

Ideje in idejice so priložnost za nekaj novega, nekaj boljšega. Odkar pomnim, so me zanimali ljudje z idejami za boljši svet. Mestni inkubator je moj četrti poskus, da vzpostavimo trajen sistem za mlade z idejami, inštrument za uresničevanje in sofinanciranje mladinskih lokalnih pobud. Začeli smo leta 2016 z oblikovanjem javnega povabila za sofinanciranje projektov, ki jih pripravijo in uresničijo mladi posamezniki ali ekipe ter prispevajo k razvoju posamezne četrtne skupnosti ali vsega mesta.

Mestni inkubator je v prvi vrsti zamišljen kot priložnost za podporo projektom, ki jih znotraj mladinskih centrov predlagajo uporabniki centrov ali tisti mladi, ki centrov (še) ne obiskujejo. Tako mladinski center postane prostor, ki mladim ponuja vire za ustvarjanje, izzive za pridobivanje izkušenj, priložnosti, da se dokažejo in naučijo voditi lasten projekt. V Mestni inkubator Mladih zmajev vabimo vse aktivne mlade od 18. do 29. leta, ki z zamišljenimi idejami izboljšujejo kakovost življenja in širijo dobro v mestu. V letu 2017 smo program še izboljšali, da mladi v obliki delavnic in mentorstva dobijo strokovno in finančno podporo. Program Mestnega inkubatorja obsega:

- 9 ur usposabljanja s strokovnjaki za uresničevanje idej,
- 5 individualnih mentorskih ur s skrbno izbranimi mentorji, ki se dobro zavedajo, da so bili tudi sami nekoč mladi,
- za izbranih do 10 projektov ob koncu usposabljanja od 200 do 1000 € sofinanciranja izvedbe.

Mladi najprej prijavijo idejo, ki jo skozi delavnice, diskusije in zabavo zbrusimo do priprave konkretnega projekta. Vse projekte nato premisli komisija, ki izmed njih izbere največ deset tistih, ki so pripravljeni za izvedbo. Ta poteka v sodelovanju z drugimi javnimi zavodi Mestne občine Ljubljana in z nevladnimi organizacijami, ki delujejo za mlade in boljšo kakovost življenja.

Kriteriji, na podlagi katerih se vsak projekt ocenjuje:

- uresničljivost načrta za izvedbo,
- pozitivni učinki na mesto,
- možnost širše uporabe projekta,
- zavzetost prijavitelja.

Doslej smo izpeljali dve izvedbi. V prvem krogu, leta 2016, smo podprli tri projekte, v drugem krogu, leta 2017, pa kar osem. Več o njih si lahko preberete na <https://www.mladizmaji.si/mestni-inkubator/>.

Verjamem, da nam je to uspelo predvsem zato, ker ima Ljubljana Strategijo za mlade, ki pravi, da brez vključevanja mladih in brez tega, da imajo mladi možnost, da aktivno sooblikujejo mesto, ne moremo pričakovati razvoja Ljubljane, ter zato, ker imamo podporo odločevalcev na ravni obči-

ne, ki se kaže v financiranju programa, ker smo združili sile z izobraževalnim centrom za ustvarjalnost, podjetnost, pogum in učenje TiPovej!, ker imamo bazen mentorjev, ki so predani mladim, in seveda, ker imamo vero in strast. Dobrodošli, če se želite učiti skupaj z nami.

ODPRTI URNIK / PARTICIPATORNI PROGRAM

Jerneja Modic in
Boštjan Jurič,
MOVIT

E

Eden izmed temeljnih principov neformalnega izobraževanja je, da si udeleženec sam zastavi svoje (učne) cilje. Zato si verjetno vsi, ki izvajamo in organiziramo neformalna izobraževanja, želimo, da bi program izvedenih

aktivnosti kar v največji meri odgovarjal na potrebe vsakokratnih udeležencev.

Participatorni program pomeni, da vsebine delavnice ali usposabljanja, ki ga izvajamo, ne določimo vnaprej, temveč jo skupaj z udeleženci določimo sproti glede na njihove potrebe. Vnaprej so seveda določeni nameni in cilji usposabljanja, ki predstavljajo okvir, v katerem usposabljanje poteka, in služijo kot referenca za oceno relevantnosti potreb. Pogosto to metodo imenujemo tudi »odprti urnik«, saj urnik nastaja sproti v sodelovanju z udeleženci. Bolj kot o metodi oz. orodju lahko govorimo o pristopu k procesu fasilitacije, ki izhaja iz zaupanja, da udeleženci sami najbolje vedo, kakšne so njihove potrebe.

Pri participatornem programu pa ne gre zgolj za zbiranje potreb udeležencev, kar lahko načeloma storimo tudi predhodno, npr. z anketo. Ključno pri tej metodi je, da proces zbiranja potreb skrbno vodimo in predvsem zanj vzpostavimo ustrezno vzdušje. Potrebno je zagotoviti varen prostor, v katerem imajo udeleženci občutek, da so slišani/upoštevani ter da so njihove potrebe dejansko pomembne in imamo nanje iskreno željo odgovoriti. Pri tem je treba upoštevati tudi skupinsko dinamiko.

V trenerskem oz. fasilitatorskem smislu gre za precej bolj kompleksen in naporen proces kot pri klasičnem formatu (vnaprej postavljen urnik). Proces, ki je pri tem tipu usposabljanja v ospredju, predvsem pa vsebina, sta bistve-

no bolj nepredvidljiva. Trener mora biti zato zadosti metodološko opremljen, da lahko sproti prilagaja metode, predvsem pa mora biti domač na vsebinskih področjih, ki utegnejo zanimati udeležence (kar implicira zelo dobro poznavanje ciljne skupine), saj za vsebinsko pripravo delavnic, ki nastajajo sproti, nima veliko časa. Trener mora držati prostor tudi v trenutkih, ko proces ni najlažji, saj odprta struktura včasih prinese tudi frustracije za določene udeležence.

Poudariti je potrebno, da je pri takšnem pristopu bistvena iskrenost fasilitatorjev do udeležencev; da torej ne prodajajo odprtega urnika, v resnici pa imajo zelo jasno agendo, kaj želijo početi. Običajno gre v praksi za delno odprt urnik, v katerem je okvir deloma določen že vnaprej, prav tako pa nekatere aktivnosti. Kateri elementi so določeni vnaprej, mora biti jasno skomunicirano z udeleženci. Morebitno uokvirjanje njihovih potreb v vsebine, ki jih želijo pokriti fasilitatorji (organizatorji), se praviloma ne obrestuje, saj utegne takšna neiskrenost v skupini povzročiti upor. Prav tako je pomembno sproti preverjati, ali zastavljeni urnik in uporabljene metode odgovarjajo na resnične potrebe udeležencev, ter po potrebi proces prilagoditi.

Gre torej za relativno zahteven pristop, ki pa se zelo obrestuje, saj je takšno usposabljanje dejansko izvedeno po meri udeležencev in odgovarja na njihove konkretne potrebe. Hkrati imajo udeleženci občutek lastništva nad procesom in vsebino, zaradi česar sta raven njihovega angažmaja in participacije bistveno višja.

IN THIS ISSUE

YOU CAN READ ...

AKTUALNO

What is the role of youth work in the process of young people's integration into today's societies?

V ŽARIŠČU

Why is the (political) participation of young people of key importance for the future of democracy?

IZ PRAKSE

How does youth-led participatory budgeting work and which country has set an example of implementing it on the national level? How can we improve the participation of young people in local youth councils?

INTERVJU

The interview in this issue presents Filip Dobranič, a debater, philosopher, sociologist of culture and a social networking theorist about youth participation, digitalisation and how to address related challenges.

V AKCIJI

How does the programme encourage participation of young people, especially those with fewer opportunities, and what are the results? What is Key Action 3 and what kind of impact can KA3 projects have?

JAVLJANJE S TERENA

How do organisations with different missions and approaches in youth work strengthen the participation of young people in their activities?

EURODESK

In this section, we present the workshops that Eurodesk Slovenia will be implementing ahead of the 2019 European election with the aim of raising the turnout of young people in this crucial election.

REFLEKSIJE

Reflections by former Slovenian representatives/delegates in or to different international organisations.

NAVDIH ZATE

Here you can find examples of good practice that can inspire you, support your project work or the planning of individual activities.

REVIJA

MLADINE ŠT. 38

MOVIT, LJUBLJANA

NACIONALNA AGENCIJA
PROGRAMA ERASMUS+
PODROČJE: MLADINA
DUNAJSKA CESTA 5
1000 LJUBLJANA

TEL: 01/430 47 47

SPLET: WWW.MOVIT.SI

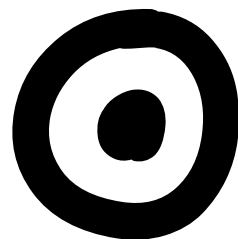
E-POŠTA: INFO@MOVIT.SI

Publikacija je financirana s strani Evropske komisije in Urada RS za mladino. Vsebina publikacije odraža izključno stališča avtorjev. Nacionalna agencija ter Evropska komisija nista odgovorni za kakršno koli uporabo informacij, ki jih publikacija vsebuje.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

URAD REPUBLIKE SLOVENIJE ZA MLADINO

Sofinancira program
Evropske unije
Erasmus+